ХОНИШОД, хаба шадалаа харуулыт!

Буряад оронойхнай колхоз, совхозуудай эгээн ехэ баялиг болохо хонин ажалда тон харюусалгатай үе—түл абалга хүрэжэ ерээ. Эхэ хонидой отаранuудта хүдэлжэ байhан малшадай гараар энэ жэлдэ 700—800 мянган хурьгад абтахаар хүлеэгдэнэ. Тиин колхоз, совхозуудай фермэнүүдтэ оло мянган хонид нэмэхэнь ха юм. Ажахын энэ шухала хүдэлмэридэ хонишодой бригада бүхэн бэлдэhээр үнинэй.

Шэнэ жэлэй урда тээхэнэ хонёор олон Хориин үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудай хонишод, мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд сугларжа, урда жэлнүүдэйнгээ алдуу эндүүе дабтахагүйе оролдохо, энэ жэлдэ түл hайнаар абаха, томо болгохын тула бүхы хүсөөрөө ажаллаха, түрүү хонишодой, эрдэм ухаанай туйлалтануудые ажалдаа үргэнөөр хэрэглэхэ гэжэ хэлсэhэн байна.

Буряадай комсомолой организациин 40 жэлэй ойн баярые ажалай амжалтаар угтахын тула энэ жэлдэ зуун хонин бүриhөө 100 хурьга түлжүүлхэ, ноохо ехээр абаха социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, энэ хэрэгтэ эдир наhанайнгаа эршэтэ хүсые сүм зорюулха байhанаа hаяхан республикын залуу хонишодой слёдто хабаадагшад нэгэн hаналтайгаар мэдүүлээ.

1964 ондо хэзээ хэзээнэйхиhээ оролдосотойгоор ажаллаха, хонин бүриhөө хурьга абажа түлжүүлхэ, ямда сэнтэй ноохо, хониной мяха элбэгээр абаха мүрысөөндэ жагсая гэhэн уряа бэшэгээр Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишод республикынгаа бүхы хонишод, хурьгашадта хандаба. Баянголойхидой үүсхэл КПСС-эй обкомоор hайшаагдаа.

Манай газетын мүнөөдэрэй номерто республикымнай суута хонишон Шалсама Ламажаповна Цыремпиловагай «Үнэн сэдьхэлhээ хөөрэлдэе» гэhэн бэшэг толилогдобо. Нүхэр Цыремпилова хонин ажалда хорин табан жэл хүдэлхэ зуураа, үнэхөөр баян дүршэл оложо, хонишон нэрэеэ суурхуулhан, Буряад ороной бүхы хонишодой аха заха—эхэнь гэжэ нэрлүүлхээр болонхой. Шалсама Ламажаповна жэл бүхэндэ 100 хонин бүриhөө 100 гаран хурьга абажа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлдэг, хонин бүриhөө дүрбэ килограмм үлүүтэй ноохо хайшалжа, колхозойнгоо баялигые нэмээдэг байна.

Эдэ бүгэдэнь юу харуулнаб гэхэдэ, манай республикын олохон хонишод хонин ажалда тохёолдоhон байдалаар үнэхөөр hанаагаа зобоhон, саашадаа энэ гээгдэлhээ гарахын түлөө тэмсэхээр зоригжонхой байhанаа гэршэлнэ. Нээрээшье, жэлhээ жэлдэ 100 хонин бүриhөө нииртээ 50—60 хурьга түлжүүлээд, хонидhоо 2,4—2,5 килограмм ноохо хайшалаад, хони, хурьгадаа олоор үхэл гарзада оруулаад, hанаа амар hуужа болохо гээшэ аал? Яашье болохогүй, гэжэ нүхэр Цыремпилова мэдүүлнэ.

Зарим нэгэн лэ хонишодой дааhан ажалдаа харюусалгагүйгөөр хандаhан, зундаа, намартаа хонидоо hайнаар таргалуулжа шадангүй, хээлитэй хонидые саг соонь зүбөөр эдеэлүүлэнгүй, түл абалгада муугаар бэлдэhэн дээрэhээнь лэ иимэ бирагүй байдал тохёолдоно бшуу.

Түл абалгын hая эхилжэ байбашье, сошордомо доклёонууд редакцидамнай орожо захалба. Хяагтын үйлэдбэриин управлениин «Дружба» колхозой хонишон Ф. Жарников эхэ хонидоо муугаар харууhалжа, эдеэлүүлжэ, тураажархиhан байна. Тамираа алдаhан, дэлэнгүйгөөр түрэhэн хонидhоо гараhан хурьгад өөдэлэнгүй үхэнэ. Энэ хонишон 180 хурьга абаад, тэрэнэйнгээ 23 хурьгыень үхүүлээ. Шалгаад үзэхэдэ, энэ отарада үбhэн орой үгы, хонидоо хооhоор адуулдаг байшоо.

Хурьгадай гарзада орожо захалхадань лэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд гүйлгэлдэжэ захалаа. Хүршэ отарануудайнь хонишод бэрхэшээлтэй байдалда ороhон нүхэртөө нэгэ-нэгэ тэргэ үбhэ асаржа үгэhэн байна. Теэд колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Иванов, парткомой секретарь нүхэр Третьяков юу хаража hуугаа юм гэжэ асуухаар болоно.

Энэ баримта дээрэhээ харахада ажал хэрэгтээ хайхарамжагүйгөөр хандадаг, урдахяа болгоомжолдоггүй зарим хүнүүд хонишодой дунда бии байhаар. Тиимэ хонишодые онсо хиналтада абажа, олоной урда тобойн гаргаха, хэрэгтэй hаань, саг соонь туhа хүргэхэ, зохихо хэмжээ абаха гээшэ бүхы хонишодой, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй уялга мүн.

Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишодой уряа бэшэгые, мүн энэ колхозой суута хонишон Шалсама Цыремпиловагай Үнэн сэдьхэлэй үгэнүүдые хонишодой бригада бүхэн зүбшэн хэлсэжэ, үбгэн, залуугай илгадгүй ажал хүдэлмэреэ эрид hайжаруулха, түл түрэсэеэ hайнаар абажа, бүрин бүтэнөөр томо болгохо тодорхой социалис уялгануудые, бодото хэмжээнүүдые хараалха болоно.

Зүгөөр хонишод энээгээр hанаагаа амарха ёhогүй. Баргажанайхидай уряае халуунаар дэмжэхэ, Шалсама Цыремпилова шэнгеэр ажаллаха гээшэ нэн түрүүн хони, хурьгадаа саг соонь эдеэлүүлхэ, адуулха, уhалха, ажалдаа түрүү онол дүршэл, эрдэмэй туйлалтануудые хэрэглэхэ гэhэн удхатай. Хонишон бүхэн хээлитэй хонидоо заашье тураахагүй, тэдэндээ витамин элбэгтэй тэжээл, нарhанай шэлбүүhэ гэхэ мэтые таhалгаряагүй эдюулхэ болоно. Тиигэбэл томо, шэрхи хурьгад абтаха бшуу.

Хурьгадаа түрүүшын үдэрhөө hайнаар харууhалха, эхэтэйнь суг хэдэн сүүдхэ байлгаха, тэдэниие элдэб зүйлэй тэжээлээр хангаха, гидропонно аргаар таряа ургуулжа эдюулхэ, минеральна бодосуудаар таhалдуулхагүй ушартай.

Хонишодой дунда социалис мүрысөө эмхидхэхэ, ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулха, культурно-ажаhуудалай эрилтэнүүдыень хангаха талаар колхоз, совхозуудай, отделени болон бригадануудай партийна организацинууд онсо харюусалгатай. Олохон партийна организацинуудай зүгhөө хонишодой бригада бүхэндэ түл абалгын үедэ шадабаритай бэрхэ агитаторнуудые табиhаниинь hайшаалтай.

Зарим колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд эхэ хонидой отарануудай байдалые hайса мэдэнгүй, тэндэхи хонишодой эрилтые анхардаггүй байна. Иимэ баримтануудые хэрэгсээнгүй орхихын аргагүй.

Нүхэд хонишод! 1964 ондо хэзээ хэзээнэйхиhээ олон хурьгадые абажа, тэдэнээ бүрин hайнаар түлжүүлжэ, баян дэлгэр Буряад ороной хонишон байhан хүндэтэ нэрэеэ суурхуулаял, Шалсама Цыремпилова шэнги Үнэн сэдьхэлhээ бүгэдөөрөө ажалладаг болоёл!

Дэлхэйн оронуудай гүрэн түрые (правительствануудые) толгойлогшонорто СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевэй эльгээhэн бэшэгтэ бүхы оронуудай олониитэ гол анхаралаа хандуулhаар. Олон оронуудай гүрэнэй болон ниитын элитэ ажал ябуулагшад, хэблэл тус документые тайлбарилха зуураа, уласхоорондын шахардуу шанга байдал hулаpуулха, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ зорилгоор Советскэ Союзай гаргаhан шэнэ үүсхэл шухала удха шанартай гэжэ онсолон тэмдэглэнэ.

БҮХЫ АРАДУУДАЙ АША ТУҺАДА

Н. С. Хрущевой бэшэгтэ бүхы оронуудай олониитэ гол анхаралаа хандуулна

ҺАЙШААН ДЭМЖЭНЭ

УЛААН-БААТОР. Эб найрамдал хамгаалха Монголой комитет, Ази, Африкын оронуудтай hанал нэгэдэлгын Монголой комитет мэдүүлгэ толилоо. Тэрээнь соонь иигэжэ хэлэгдэнэ. Советскэ правительствые толгойлогшын дурадхалнууд эб найрамдалай хэрэгтэ угаа ехэ удха шанартай.

Монголой ажалшадай болон бүхы монгол арадай хүсэл эрмэлзэлгые мэдүүлэн, Эб найрамдал хамгаалха Монголой комитет, Ази, Африкын оронуудтай hанал нэгэдэлгын Монголой комитет хадаа бата бэхи эб найрамдалай түлөө, арадуудай хани барисаанай, зол жаргалай түлөө эрид шууд тэмсэлшэ нүхэр Н. С. Хрущевой шэнэ энэрхы ёhоной дурадхалые hайшаан дэмжэнэ.

АМГАЛАН ЁҺОНОЙ ЗАМ

ГАВАНА. Н. С. Хрущевой бэшэгые бүхы хүн түрэлтэн hаналаа ехээр ханан hайшаана. Бэшэг соо дурсагдаhан хэлсээ баталаад байгаа hаа, бидэнэр эб найрамдал хангаха талаар бүри hайн hайхан шатада лаб гараха байгаабди гээд Кубын «Эб найрамдал болон арадуудай эрхэ сүлөө хамгаалха хүдэлөөнэй» президент д-р Хуан Маринельо ТАСС-ай корреспондентдэ мэдүүлээ. Уласхоорондын арсалдаа шиидхэхэдээ, хүсэ хэрэглэлгэhээ арсалга бүхы дэлхэйдэ дайн байлдаагүйгөөр хүгжэхэ зам нээжэ үгэхэ hэн гээд, Хуан Маринельо онсолон тэмдэглээ.

1964 ОНОЙ ЭРХИМ ҺОНИН

БРЮССЕЛЬ. Советскэ правительствые толгойлогшын бэшэгэй удха шанар тухай тоггтоходоо, «Энэ хадаа тон hайн мэдээсэл болоно. Н. С. Хрущевой бэшэг уласхоорондын шахардуу шанга байдал hулаpуулха, дэлхэй дээрэ эб найрамдал аршалан хамгаалха хэрэгтэ шэнэ туhа нэмэри болохо гэжэ би тоолоноб» гээд» Эб найрамдал хамгаалха Бельгиин союзай генеральна секретарь Рози Олендер ТАСС-ай корреспондентдэ хэлээ.

Энэ хадаа 1964 оной эрхим hонин болоно гээд Бельгиин коммунис залуушуулай союзай национальна секретарь Роже Дорсимон хэлэнэ.

ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ ТҮЛӨӨ ТЭМСЭЛШЭДТЭ ЭРХИМ ҺАЙН БЭЛЭГ

БЕЙРУТ. Гүрэнүүдые толгойлогшонорто Н. С. Хрущевой эльгээhэн бэшэг эб найрамдалай түлөө бүхы тэмсэлшэдтэ шэнэ жэлэй эрхим hайн бэлэг болохоhоо гадна, колониализмhаа hаяхан сүлөөрhэн оронуудай национальна бэеэ даанхай байдалаа бэхижүүлхэ шухалын шухала нүхэсэл боложо үгэнэ» гээд Ливанай «Ан-Нида» газетэ редакционно статья соогоо заана. «Манай арад бусад бүхы араб арадууд шэнгеэр Советскэ правительствын толгойлогшын дурадхалнуудые hайшаан дэмжэнэ.

(ТАСС).

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 9 (10377) | 1964 оной январиин 11, суббото | Сэн 2 мүнгэн

---

25 жэлдэ хонишоноор хүдэлжэ ябаhан ажалша бүхэриг эхэнэр, коммунис ажалай ударник Шалсама Ламажаповна Цыремпилова олон жэлдэ досоогоо хадагалжа, „hүниин зүүдэн, үдэрэй hанаан" болоhон юумэнүүд тухайгаа эндэ бэшэбэ.

Нүхэд хонишод! Энээние уншажа үзөөд, өөhэдынгөө hанамжа, бодолнуудые манай „Буряад үнэн" газетэдэ бэшэжэ эльгээхыетнай хүсэнэбди.

ҮНЭН СЭДЬХЭЛҺЭЭ ХӨӨРЭЛДЭЕ

Ш. Л. ЦЫРЕМПИЛОВА. Баргажанай үйлэдбэриин управлениин Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон

МАНАЙ ҮРГЭН дэлгэр орондо коммунис общиествын дэлхэй дээрэ түрүүшынхеэ байгуулагдажа, совет хүнүүдэй замбуулин дэлхэйе тойрон ниидэжэ, hара, мүшэд тээшэ оньhото онгосо эльгээжэ байhан үе сагта ажаhууна, ажалланабди гэжэ hанахада хүн бүхэндэ, бидэ хонишодто, ехэ hайхан байдаг.

Хаанта засагай үедэ ёhотой балар харанхы байhан Буряад оромнай богонихон болзор соо ямар танигдашагүйгөөр хубилаа гээшэб! Ямар олон асари томо фабрика, завод, хото городууд, колхоз, совхозууд бии болооб, нагаа олон мэргэжэлтэд, эрдэмтэд арадай дундаhаа урган гараад, ажахыгаа, соёл болбосоролоо хүгжөөжэ байнаб.

Эдэ бүгэдые ажалша зон, бидэ хонишод хоёр нюдөөрөө хаража, үзэжэ, коммунизм байгуулха арюун нангин хэрэгтэ өөhэдөөл сэхэ хабаадалсажа, ямаршье бурхан тэнгэригүйгөөр хуби заяагаа өөhэдөөл шиидхэжэ ябанабди.

Өөрынгөө бүлэ тухай хэлэбэл иимэ. Колхозой эмхидхэгдэхэhээ хойшо ажаллажа ороод, hүүлэй 25 жэлэй туршада таhалгаряагүй хонишоноор хүдэлжэ ябанаб. Будажап үбгэмни намтай суг хүдэлжэ эхилhээр арба гаран жэл болоо.

Совет байдалай аша туhаар ехэ басагаднай—Вера Александра хоёр хүдөө ажахын дээдэ эрдэмтэй болоо. Арбадахиие алтан медальтайгаар дүүргээд, хоёр жэлэй туршада маанадтай хонишоноор ажаллаhан Раисамнай мединститутда hурана. Бага хүбүүмнай — Костя арбадахиие дүүргэхэеэ байна.

Мүнөө ажалша хүнэй ямар ехэ хүндэтэй, эрхэтэй, дура зоргоороо ямарханшье мэргэжэл абаха аргатай болоhониинь, манайшье, бүхы совет бүлэнэрэй жэшээ дээрэhээ элитээр харагдана ха юм.

Манай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз абажа хараа hаа, бүхы олзынгоо хахадые хонин ажалhаа оруулна. Мүнөө үедэ нарин, нарибтар ноохотой хамтадаа 27 мянган хонид ажахын тоосоондо ороhон дүрбэн бригадануудта хубаарилагданхай. Хонин бүриhөө жэлдээ 16—17 түхэригэй олзо абтана.

Шэнэ, социалис байдалай ашаар дарлалтын нойрhоо hэрихэн, hэргэн бодоhон арад зоной ажалаар, ухаан бодолоор хэдыдэшье дуулдаагүй, харагдаагүй хубилалтануудай болоожо байхада ухаан сэдьхэлээ хүдэлгэнгүй ябахын аргагүй. Ажалаа hанаhан соогоо хэжэрхёод амаржа гү, али эдеэшэг шарахан сайгаа амталан hоржо hуухадаа элдэб юумэн тухай болохош.

Нэн түрүүндэ өөрыншни хүсэл эрмэлзэл, шэлэжэ ороhон ажал hанаанда орохо. Хүн бүхэн мэргэжэлэйнгээ ёhоор тусхай харюусалгатай, уялгатай байдаг. Жэшээнь, хонишон жэлэй туршада хонидоо эрхимээр харууhалан таргалуулха, хонин бүриhөө хурьга, шанартай ноохо абаха уялгатай. Тэдэ уялгаа бүлта дүүргэнэ гү? Зарим хонишод юундэ энэ уялгаа жэлhээ жэлдэ дүүргэдэггүй, ямар шалтагаанhаа олохон хонишод зуун хонинhоо оройдоол 60—70 хурьгадые жэл бүхэндэ түлжүүлдэг бэ? Яхадаа хонидынь шадал хүшэ hулатай, ноохо багатай байдаг бэ? Яхадаа үбэлжэлгын үедэ, хабар эртүүр хонид олоор гарзалдаг бэ гэхэ зэргын асуудалнуудые ухаан бодолоор хүдэлгэдэг гэшэ. Юрэдөө, юрын совет хүнүүдэй урдань үзэгдөөгүй юумэ ухаалдин гаргажа, гайхамшагта баатаршалга харуулжа байхадань бидэ, хонишод, юундэ хонин бүриhөө нэгэ хурьга абажа шаданагүй бибди гэжэ hанахадаа гэмшэлтэйшье, эшхэбтэршье байдаг даа. Илангаяа 100 хонинhоо дунда зэргээр 50—60 хурьгадые жэл бүхэндэ абадаг заншалтай ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй «иимэл байха ёhотой» гэhэншүүгээр «номнохоронь» бэеэ барижа шададаггүйб. Иимэрхүү «ноёд» юу мэдээд хэлэдэг хаб, хонишодой ямараар ажаллажа байhаниие соо харана ха гү. али энэ мэтээр ямаршье баримтагүй «тобшолол» хэжэ, аргаяа ядахадаа саг үнгэргэхэеэ бодоно гү, энэ мэтээр хүнүүдэй ажалдаа хандаха болоо hаа, бүгэдымнай түсэб яагаад дүүргэгдэхэб гэжэ hанаагаа зобоногүй гү?

Хахад наhаяа хонин ажалда зорюулаад ябахадаа хэдынэйшье үедэ, ямаршье сагта хонин бүриhөө заабол хурьга абажа болохо, хонишон бүхэн абажа шадахашье гэжэ сэхэ мэдүүлхэ байнаб. Бидэнэр жэл бүри 100 хонинhоо 100—110 хурьга, 4—5 килограмм ноохо абадагбди. Гансал жэлэй дүрбэн сагта онол оншыень оложо, тон үнэн сэхээр, хонин ажалай онсо нарин байдалые хурьгашье, түрэhэн хонидые хүрэнгүй бөөлүүлхэ хэрэгтэй даа.

Иимэ багахан зүйл, алдууе хонишон бүхэн хаража шадаха гү? Шадаха, залуушуе хонишодой ойлгоход байха. Одоол энэ хүнэй арюун hэшхэлhээ дулдыдана. Ёhотой hайхан hэшхэлээрээ, үнэн зүрхэнhөө хүдэлжэ байхадаа, ажалшин эрхимээр лэ бүтээд байха. Зүгөөр ямаршье бэрхэшээлhээ сэ харихагүй, үсэд тэсэмгэй, ажалша бэрхэ залуушуул ёhотойл хонишон боложо шадаха. Үнинэй шадабаритай хонишод иимэ залуушуулые hургаха дүршэлөө эдээндээ дууhан дамжуулха уялгатай гээшэбди.

Украинын суута эхэнэр Надежда Григорьевна Заглада таряашадай нэрэ хүндэ тухай 1962 ондо сэдьхэл оёорhоонь хүдэлгэмээр баримталан бэшээ бэлэй.

Хамтын зөөридэ хайхарамжагүй, хубиингаа юумэндэ шунан ородог хүнүүдэй хонин ажалда дайралдадаг, ямар hаад тойбо тохёолдуулдаг тухай hайса мэдэгдэхэ болоогдоо. Хэнhээшье дутангүйгөөр ажаллахаар аад, ябагаан мэхэ гаргадаг заримашуул тухай hанахадаа ядам ябтайдаг, үнэм үрзыдэг болонхой.

«Нэрээ хухаранхаар, яhаа хухара» гэжэ буряад зоной хэлсэдэгээр, хонишон нэрэеэ хүндэлдэггүй хүнүүдые хамтынгаа хүсөөр холо алхуулангүй, саг соонь шүүмжэлжэ, оилгуулжа, алдууень заhуулха, зүб замдань оруулха сагнай тулаа гэжэ та бүгэдэ хонишодто хандаха хүсэлтэйб.

Һайн hайхан hэшхэлэй ёhоор, коммунис гуримаар ажалладаггүй, хүдэлhэн нэрэ зүүгээд, салин хүлhэ абаад, саашаа юун болоноб, хамаагүй гээд ябадаг хүнүүдэй хэдэг алдуунь мэдээжэ ха юм. Тиигэжэ зариман түхэрээн хэн сэо, үдэр бүхэндэ, хэрэгтэй үедэнь нүгөөдэшье оролдожо ажаллахаа байгаад, ажаллададагтэй. Ажалдаа орой гараад, hайса хүдэлэнгүй болиходог. Үбэлжэлгэдэ хайша хэрэгээр бэлэ залхуураад хонидоо орой болошоhон хойно гаргадаг, мэдэжэ байгаад, эдеэлэ муутай газараар ябуулдаг, саг соонь уналдагүй, зүбөөр амарууладагүй. Ниитын зөөридэ ээн бусаар хандадаг заримашуул хонидоо бэлшээжэрхёод гэртээ хэбтэжэ гү, али айл зайжа, агнажа ябадагшье байха. Тиихэ үедэнь хонидынь юумэнhээ ургөөд гүйжэ, шадал хүшэ hулатайнуудаа дарадаг, гэмтээдэг, гадна жалга яамын оёороор гээгдэн үлэдэг, үхэдэг, шоно нохойн хүнэhэн болодог.

Эхэ хонидые харууhалдаг заримашуул үрэжүүлгэдэ hайса бэлдэдэггүй. Таргалаагүй хонидой ороондо оросогүй байдагынь мэдээжэ. Хонидойнгоо отогой hайншье байгаа хадань, hэшхэлгүй хүнүүд техник-үрэжүүлэгшэдэ найдаад, анхарангүй үнгэршэдэг. Үрэжүүлэгшэнь дам саашаа хонишодто найдадаг. Һүүлдэнь хонидтоо хуса табижа, алдуугаа заhахые hэдэдэг. Хонидойнгоо олоор hубайршахадань, «иимэл муу жэл болобо» гээд эшэхэ нюургүй, гараа дэлгээд байха.

Хурьгалха хонидые мэдэжэ байжа мууса харууhалаад, эдеэлүүлээд, заримaнайнь хээли хүдэлгүүлээд, хурьгадайнь гараад байхадашье, анхарангүй үнгэргэдэг. Энэ мэтээр зарим хурьгад бүтэжэ, даруулжа, даараад, тураад үбшэлжэ үхэдэг. Һайса түлжүүлэгдээгүй, эхэhээ hалгаагдатараа 20—25 килограмм шэгнүүртэй болоогүй хурьгад hүүлэй hүүлдэ hаад тойбо татаха, халтад гэхэдэ үбшэлхэ, гарзалха.

Гадна хонишон нэрэеэ мартаhан хүнүүд колхозой, совхозой эрхим хонидые муу, бага хонидоор андалдадаг, хонидойнгоо тэжээл үридэг, хубиингаа малдаашье эдюулжэрхидэг. Тиигээд хоолоор дутаад, ниитын малай тураажа, гарзажа байхадань элдэб шалтаг дурдаад, аргагүй оролдожо байhан болбош гэжэ эзэнгүйдэг. Гэхэ зуура ган тасуурые болоо hаань, үнэн сэхэ хонишод хубиингаа малшье, эдихэ хоолоошье гамнангүй, тураhан, үбшэлhэн малаа тэнхээдэг.

Хонишодой ажалда тохёолдодог дутагдалнуудые энэ бултыень хургаа даран тоолоhоной хэрэггүй гэжэ hанагдана. Юундэб гэхэдэ, хонишон бүхэн алдуу, дутагдалаа, ямар асуудалда анхардаггүйгөө гол түлэб мэдэжэ ябадаг. Бидэнэр, хонишон бүхэн, арад зонойнгоо урда ямар ехэ харюусалгатай байhанаа дахин дахин мэдэржэ, ажалдаа тон үнэн сэхээр хандадаг болоёл, hэшхэлгүй, коммунис журамда харша аашатай хүнүүдые олоной урда тобойн гаргажа шүүмжэлэел. Һайхан hэшхэл хэншье манда үгэхэгүй. Бидэнэр өөhэдынгөө оролдолгоор арюун hэшхэлтэй байха ёhотойбди.

Гэхэ зуура ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй hэшхэлhээ дулдыдаха дутагдалнуудые баhал сэхэ шүүмжэлжэ, удааруулангүй усадхадаг болоёл.

«Эбтэй шаазгай эрээн гүрөөhэ бариха» гэжэ буряад арадай хэлсэдэгээр, бүхы хонишод, хүгшэн залуугүй, эмхитэйгээр эблэжэ ороол hаа, отара бүхэнэй ажал эрид hайжаруулха дүүрэн аргатай, hайжаруулжа шадахашьебди. Амжалта түргөөр туйлахын тула түбхын түрүүндэ харюусалгата ажалдаа ходо үнэн сэдьхэлhээ, арюун hайхан hэшхэлэй ёhоор, хандаха, тиихэдээ манай ниитын хэрэгтэ оруулдаг хубимнай коммунизмын гэрэлтэ нангин байшан бодхоолгодо туhа нэмэри болоно гэжэ саг үргэлжэ урмашан омогорхохо ёhотойбди.

Хонишон нэрэеэ ямаршье үедэ нюдэнэй сэсэгы мэтээр сахижа, алхам бүхэндөө энэ нэрэеэ улам дээрэ үргэе. Партиин ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэреэр зоригжоhон бидэ, хонишод, хонин бүриhөө хурьга түлжүүлхэ, шанартай ехэ ноохо, мяха абаха мүрысөө хаа хаанагүй үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, эртын түрэлгэ эрхимээр үнгэргэе. Эрхимэй хонишон бүхэнэй хэр үнэн сэхээр ажаллаадагые hэшхэлhээ шалгалта болог лэ. Иигэжэ шатаhаар шатаар ажаллабал амжалтануудые hайжаруулжа, Буряад ороноо «сагаан алтанай» баян дайда болгоё! Хүндэтэ нүхэд, амжалтын түлхюур манай гартал!

Ш. Л. ЦЫРЕМПИЛОВА,

Манай республика дотор хаа хаанагүй шэнэ жэлэй хурьгад гаража захалаа. Эгээл мүнөө хонишодой харюусалгата үдэрнүүд.

— Хонин бүриhөө хурьга заабол абажа түлжүүлхэ ёhотойбди» гэhэн Баргажанай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойхидой үүсхэлые халуунаар дэмжэн, социалис мүрысөөндэ орролсохоор хэзээдэ бэлэмди—гээд, Эрхирэгэй совхозой I-дэхи отделениин хонишод мэдүүлнэ.

Илья Цыбиковэй даадаг отарада 725 эхэ хонинhоо зуугаад хурьгад абтаад байна.

Энэ манай зураг дээрэ И. Цыбиковэй отарын хурьгад.

С. Балдуевай фото.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэр С. П. Соловьевые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Республикынгаа ажахы болон соёлой байгуулалтада габьяатай байhанайнь түлөө, түрэhөөр 70 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, урдань Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо байhан, Степан Порфирьевич Соловьевые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Секретариин түлөө Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй Байшан
1964 оной январиин 9.

ПАРТИЙНА СУГЛААН—ХҮМҮҮЖҮҮЛГЫН ҺУРГУУЛИ

Коммунистнуудай хамтын суглаан — партийна эхин организациин дээдэ орган мүн гэжэ партиин Устав дотор батадхагданхай. Тиимэһээ партийна эхин организациин гэшүүдэй эдэбхи үүсхэлһээ, партиин шиидхэбэриие бодото дээрэнь бэелүүлхые оролдолгоһоо предприятиин урда табигдаһан зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэлгэ сүм [illegible]лдыдаха байна. Үзэл сурталай талаар коммунистнуудые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ партийна суглаан ехэ удха шанартай.

Партийна политикын, ажахын байгуулалтын асуудалнууд коммунистнуудай хамтын зүбшэн хэлсэлгэдэ табигдана. Эдэ асуудалнуудые бүхы талаһаань, бодомжотойгоор, эртээнһээ һайнаар бэлдэжэ зүбшэн хэлсэхэдээ, коммунистнууд ушар ёһо мэдэхээр хүмүүжүүлэгдэнэ, даажа абаһан ажал хэрэгэй түлөө тэдэнэй харюусалга дээшэлнэ.

Городой, мүн промышленноүйлэдбэриин зононуудай олонхи предприятинуудай партийна эхин организацинууд хамтын суглаануудые Уставай ёһоор саг соонь үнгэргэдэг болоо. Эдэ суглаанууд дээрэ үйлэдбэриин гол шухала, ажалшадые хүмүүжүүлгын асуудал зүбшэн хэлсэгдэнэ. Партийна суглаануудта һайнаар бэлдэжэ, коммунистнуудай зүбшэн хэлсэлгэдэ гол шухала асуудал табихада, эдэ суглаанууд эдэбхитэйгээр үнгэргэгдэнэ, зүб тодорхой шиидхэбэринүүд абтана.

Буряадай мебельнэ, модо болбосоруулгын комбинадай партийна эхин организаци (бюрогойнь секретарь В. Г. Рыжаков) коммунистнуудай хамтын суглаа саг соонь, һайнаар үнгэргэхэ асуудалда ёһотой анхарал хандуулна. Партийна организаци 150 гаран коммунистнуудһаа бүридэнхэй. Партийна бюро эдэ суглаанууд дээрэ ямар асуудал зүбшэн хэлсэхэ тухай һайнаар бодомжолдог. Суглаанда бэлдэхэдээ коммунистнуудые олоор хабаадуулха гэжэ оролдодог юм. Партийна организациин гэшүүдэй хэлсэхэ асуудалаар элидхэлшэ томилогдодог, зүбшэхэ асуудалаа һайнаар хэлсэхын тула комисси эмхидхэгдэнэ. Тус комисси суглаан дээрэ хэлсэгдэхээр хараалагдаһан асуудалтай саг соогоо танилсаһанай һүүлээр саашадаа юу хэхэ, ямар хэмжээ абаха, ямар согсолго хэхэ тухай өөһэдынгөө һанамжа, дурадхалые хэлэжэ үгэдэг юм.

«КПСС-эй Устав хадаа коммунистын хэлбэришэгүй хуули мүн» гэһэн асуудал һаяхан эндэ зүбшэн хэлсэгдээ. Парторганизациин зарим гэшүүдэй Уставай эрилтые эбдэһэн дээрэһээ иимэ асуудал суглаан дээрэ табигдаа. Жэшээлхэдэ, коммунистнууд Мясников, Кочев архи уужа, ажалдаа хожомдоһон, коммунистнууд Дабалаев, Питраков партиин гэшүүнэй түлэбэриие саг соогоо түлөөгүй байһан, мүн агитаторнууд Сурин, Евгенюк, Вахмянин гэгшэд партийна даабари муугаар дүүргэдэг байба. Энэ суглаае һайнаар, коммунистнуудай ёһотой һургуули болохоор үнгэргэхын тула 8 хүнһөө комисси бүридхэгдөө, һара урид бэлэдхэл хэгдэжэ эхилээ. Бүлэг коммунистнууд, жэшээлхэдэ, нүхэд В. А. Авдеев, С. Ф. Кибирева, Е. Д. Сантышева, С. И. Макушкин, Ф. Д. Власов, Ф. П. Медведев, А. Г. Плеханов, А. А. Дульский гэгшэд парторганизациингаа гэшүүдтэй хөөрэлдэһэн, партийна даабаридаа тэдэнэй хэр зэргээр хандадаг, үйлэдбэриингөө даабари хэр дүүргэдэг, бэеэ ямараар абажа ябадаг тухайнь һонирхоһон байгаа. Тус асуудал зүбшэн хэлсэхын тула коммунистнуудай эртээнһээ һайнаар бэлдэһэн дээрэһээ суглаан ехэ эдэбхитэйгээр үнгэрһэн, коммунистнуудые хүмүүжүүлгын ёһотой һургуули болоһон юм. Тэдэнэр өөһэдынгөө һанамжа, дурадхал хэлэһэн, суглаан дээрэ элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудые усадхаха шиидхэбэри баталан абтаһан байна.

Комбинадай парторганизаци предприятиингаа экономикын гол шухала асуудалнуудые суглаанууд дээрээ саг соонь зүбшэн хэлсэнэ, тодорхой шиидхэбэри абана.

Предприятиингаа экономическа дүнгүүдые һайжаруулха тухай асуудалые зүбшэн хэлсэхын тула мүн ёһотой бэлэдхэл, тобшолол хэгдээ, тодорхой шиидхэбэри баталан абтаа. Партбюрогой секретарь нүхэр Рыжаков суглаанай шиидхэбэриин хэр зэргээр дүүргэгдэжэ байһан тухай коммунистнуудаа элидхэдэг. Үйлэдбэри дээрэ коммунистнуудай ехэ нүлөө үзүүлдэг дээрэһээ тус комбинат 1963 оные амжалтатайгаар түгэсхэһэн байна. Үнгэрэгшэ жэлэй түсэбһөө гадуур 130 мянган түхэригэй продукци үйлэдбэрилэгдөө, 6 мянган кубометр хюрөөдэмэл материал бэлэдхэгдээ, продукциин өөрынь үнэ 90 мянган түхэригөөр хямдаруулагдаа, 32 мянган түхэригэй арьбалалта даабариһаа гадуур хэгдээ. Иимэ һайн үрэ дүн туйлаха хэрэгтэ коммунистнуудай дүүргэһэн үүргэ, нүлөөнь айхабтар ехэ.

Барилгын материалнуудай Татауровска комбинадай партийна организациин суглаанууд ёһотой бэлэдхэлтэйгээр үнгэргэгдэдэг болонхой. Тус комбинат гарза ехэтэйгээр ажалладаг байһан. Эндэхи коммунистнууд комбинадаа гээгдэлһээнь гаргаха, ойрын хоёр жэлэй туршада ашаг олзотой предприяти болгохо гэһэн зорилго урдаа табиба. Иигэжэ тэдэнэр предприятиин экономикотой холбоотой асуудалнуудые ходо зүбшэн хэлсэнэ, үйлэдбэриин арга боломжонуудые элирүүлэн хэрэглэхэ гэжэ оролдоно. «Хиришисын заводые оньһожоруулха хэмжээ ябуулганууд», «Үйлэдбэриин арга боломжонуудые элирүүлэн хэрэглэхэ талаар парторганизациин зорилгонууд» гэһэн асуудалнууд нээмэл суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Үйлэдбэриин тодорхой экономико, технологи болон техникые бүхы коммунистнууд, партийнабэшэ эдэбхитэд шудалдаг болоо. Мүн парторганизаци техническэ соведэй, экономико шэнжэлэлгын бюрогой, уралан нарижуулагшад болон ухаалан зохёогшодой бүлгэмэй ажалаар ходо һонирхоно.

Үйлэдбэриин гол шухала, мүн коллективэй гэшүүдые хүмүүжүүлхэ асуудалнуудые партийна суглаанууд дээрээ саг үргэлжэ зүбшэн хэлсэхэ, суглаа бэлдэхэдээ коммунистнуудые олоор хабаадуулха хэрэгтэ анхарал хандуулдаг парторганизацинууд коммунистнуудай эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлнэ, үйлэдбэриингөө асуудалнуудые зүбөөр шиидхэнэ. Мүн партийна нээмэл суглаануудые үнгэргэжэ, коллективэй гэшүүдые хабаадуулха гээшэ ехэ удха шанартай.

Ц. Цыбиков,
КПСС-эй обкомой промышленностиин талаар партийна органуудай таһагай инструктор.

ХЭБЛЭЛЭЙ ШЭНЖЭЛЭЛ

Газетэ ба партийна һуралсал

Республикын бүхы хүдөө нютагуудтал адли Баргажанай үйлэдбэриин управлениин партийна эхин организацинуудта үнгэрэгшэ жэлэй октябриин 15-һаа партийна һуралсалай шэнэ жэл эхилһэн байна.

Энэ үдэртэ зорюулан, «Политическэ һуралсалые эмхитэйгээр ябуулха» гэһэн түрүү бэшэг «Баргузинская правда» газетэ толилоо. Энэнь тон зүб. Юуб гэхэдэ, түрүүшын үдэрһөө эхилжэ кружогууд, политһургуулинууд болон семинарнуудай хэшээлдэ партийна организацинуудай анхарал хандуулха тон шухала байгаа.

«Политическэ эрдэмээ дээшэлүүлхэ гээшэ совет хүнэй нангин уялга мүн» гэһэн гаршагтайгаар хэдэ хэдэн мэдээсэлнүүдые газетынгээ удаадахи номертоо толилбо. Хүнтэй нютагһаа, ГЭС-һээ, ДУ-599-һөө, Баргажанай дунда һургуули болон бусад нютагуудһаа ороһон мэдээсэлнүүд энэ гаршаг доро толилогдонхой. Кружогууд, һургуулинуудта түрүүшын үдэрэй хэшээлнүүдэй болоһон тухай эдээн соо хэлэгдэнэ.

Энээнһээ хойшо 10-аад хоноод, үнгэрэгшэ жэлэй октябриин 26-да, парткомой соёл сурталай таһагые даагшын орлогшо М. Арьяевагай статьяе газетын хуудаһанда толилогдоо. Түрүүшын хэшээлнүүд хаана, ямараар үнгэргэгдөөб гэжэ, юундэшьеб, дахин дабтаад, энэ статья соо харуулагданхай.

«Партийна зарим организаци һуралсаха хүнүүдые тодорхойлжо олохо, пропагандистнуудые томилхо хэрэгтэ тон харюусалгагүйгөөр хандаа,—гээд автор тэмдэглэнэ.—Һуралсалай жэлэй эхилхын урда тээхэнэ Баргажанай совхоздо юһэн пропагандистын дүрбыень һэлгэхэ баатай болоодоо һэн.

Аймпотребсоюзай партийна организациин дэргэдэ байгуулагдаһан 5 кружогой оройдоол 2-ынь түрүүшын үдэр хэшээлээ үнгэргөө... Олон һурагшад ерээгүй...»

Политическэ һуралсал эмхидхэхэ хэрэгтэ тохёолдоһон дутагдалнуудые нүхэр Арьяевагай шүүмжэлхэ эрхэтэй байһаниинь яһала ойлгосотой. Теэд эмхидхэлэйнь талаар шүүмжэлээд лэ, хэшээлнүүдэй удха тухай абяагүй гараһаниинь гайхалтай.

Нүхэр Арьяевагай энэ статьягай дутагдал гэбэл, хожом газетын хуудаһануудта гараһан материалнуудта муу нүлөө үзүүлээ гэхэдэ алдуугүй. Үнгэрэгшэ жэлэй ноябриин 21-дэ толилогдоһон Н. Козулинай корреспонденци абаад үзэе. Хэшээлдээ хүнүүд үсөөн ерэнэ гээд энээн соонь баһа тэмдэглээтэй. Энэ статья[...] гай ондоо юумэнииинь—нюта[...] гай нэрэ һэлгэгдэнхэй. Барга[...] жанай совхозой Ехэ Үрөөгэ[...] фермын партийна организа[...] циин дэргэдэхи КПСС-эй түү[...] хэ шудалха кружок тухай нү[...] хэр Козулин бэшэнэ.

Э[...]дэхи, тэндэхи кружог[...] гү, али һургуулида эды тэд[...] хүн хабаадаа гэжэ тэмдэглэх[...] гээшэмнай һуралсалай, хэ[...] шээлэй гол удхые хаража үз[...] һэнтэй адли бэшэ ха юм. Хэ[...] шээлнүүдэй удха, ямар хэ[...] хэмжээндэ үнгэргэгдэһэн ту[...] хай асуудалнууд политическ[...] һуралсалай гол удха байһа[...] ниинь ойлгосотой.

Хүдөө нютагуудта парти[...] на һуралсалай эхилһээр гурб[...] һара үнгэржэ байна. Мүнө[...] һуралсалай, илангаяа колхо[...] совхозуудта байгуулагдаһа[...] коммунис ажалай, түрүү ду[...] дүршэлэй һургуулинуудай дү[...] дүршэл тухай, тэдэнэй үй[...] лэдбэритэй холбоон туха[...] дэлгэрэнгыгээр хэлэхээр са[...] ерээ.

Һуралсал эмхидхэдэг, хөө[...] рэлдөө, семинар болон конфе[...] ренцинүүдые үнгэргэдэг ту[...] хайдаа партийна организаци[...] нуудай секретарьнууд, пропа[...] гандистнууд, консультантнуу[...] өөһэдөө хөөрэжэ үгэг ла[...] Үзэжэ байһан материалаа һу[...] рагшадта ойлгуулдаг, теории[...] асуудалнуудые бодото байдал[...] тай холбодог тухайдаа эдэнэ[...] өөһэдөө һураггүй һонирхол[...] тойгоор хэлэхэ, бэшэхэ байна[...] ха юм.

Марксизм-ленинизмын су[...] талые бэеэ даагаад шудалха[...] гээшэ коммунистнууд боло[...] комсомолшуудай һуралсала[...] гол арга метод гэжэ тоологдо[...] дог гээшэ ааб даа. Тиимэһээ[...] энээндэ онсо анхарал хандууж[...] ха хэрэгтэй байгаа. Гэхэ зуура[...] «Баргузинская правда» газе[...] тэ иимэ һуралсал тухай оро[...] доо анхарал табинагүй. Энэн[...] тон буруу байна. Хүдөөгэй[...] коммунистнуудай, комсомол[...] шуудай, бусад эдэбхитэдэй по[...] литическэ эрдэмээ дээшэлүүл[...] жэ байһые партийна организа[...] цинууд ходо анхаржа, шал[...] гажа байха, тэдээндэ бодото[...] туһаламжа үзүүлхэ уялгатай.

Партийна һуралсал—соё[...] сурталай хүдэлмэриин шухал[...] хуби болоно. Энээн тухай һа[...] нахадаал нэгэ газетын бэшэ[...] дэг байһые зүбшөөхын арга[...] гүй. «Баргузинская правда[...] газетэ үни удаан саг соо эн[...] асуудалаар бэшэнэгүй. Жэ[...] шээнь, декабрь һарада нэг[...] шье статья, мэдээсэл толило[...] доогүй. Пропагандын асу[...] далнуудые хэзээб даа, нэг[...] һанахадаал харуулха бэш[...] харин саг үргэлжэ, гүн гүнз[...] гыгөөр, удха түгэлдэрөөр х[...] руулха гээшэ газетын нанги[...] уялга болоно.

Тепловозуудые заһабарилдаг мастер Иван Иванович Дюпин локомотив вагон заһабарилгын заводой эгээл эдэбхитэй агитаторнуудай нэгэн юм. Тэрэ даажа абаһан участогтаа ходо ошожо, ойлгууламжын хүдэлмэри үнгэргэдэг. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: агитатор И. И. Дюпин 82-дохи хамтын байрада байдаг хүдэлмэрншэдтэй партиин ЦК-гай декабриин Пленумэй материалаар хөөрэлдөө үнгэргэжэ байна.

Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

Искусственна аргаар һүн бэлдэгдэнэ гү?

Тугал, поршоонхонуудые һайнаар түлжүүлхын түлөө

Иимэ асуудалтайгаар манай корреспондент колхоз, совхозуудай, үйлэдбэриин управленинүүдэй мэргэжэлтэдтэ, хүтэлбэрилэгшэдтэ хандаба.

Тугалнуудта, поршоонхонуудта уулгахын тула республика дотороо түрүүлэн искусственна аргаар һү бэлдэжэ захалһан Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлени хонходобобди. Управлениин главна зоотехник нүхэр Башинов харюусаба.

Башинов: Дзержинскиин нэрэмжэтэ, Охин-Булагай, Суулгын совхозуудай, «Коммунизм», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай һаалиин бүхы фермэнүүдтэ искусственна аргаар һүн бэлдэгдэнэ. «Эрдэм» совхозой зарим фермэдэ баһал буйлуулагдадаг болонхой. Зүгөөр «Знамя Ленина», «Путь Ленина» колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ шухала хэрэгтэ анхарал табинагүй, мүнөө хүрэтэр энэ хүдэлмэри эмхидхээгүй байһаар.

Корреспондент: Искусственна һү бэлдэхын тула юун хэрэгтэйб?

Башинов: Краснодарай хизаарайхидай дүй дүршэл анхаралдаа абажа, нэгэ тонно тиимэ һү буйлуулхын тула 580 килограмм уһа, 200 килограмм машиндаһан һү, 60 килограмм горохой гурил, 40 килограмм шэниисын гурил, 2,4 килограмм загаһанай тоһо, 4 килограмм эдеэнэй дабһа, 5 килограмм мел, 120 грамм биоветин, 1 грамм кобальт гэхэ мэтэ зүйлнүүд холигдоно.

Корреспондент: искусственна һү хэрэглэхэдэ ямар аша туһатай байнаб?

Башинов: Жэшээнь, Дзержинскиин нэрэмжэтэ колхозой тугалшан нүхэр Паньковой тугалнуудтаа сүүдхын 3—4 литр искусственна һү уулгахадань, декабрь һарада тугалнуудайнь шэгнүүр дунда зэргээр үдэрэй 780 грамм нэмэһэн байна. Тиихэдэ тугалда уулгагдадаг үдхэн һүнэй 20 процент алмагдана бшуу. Ондоогоор хэлэбэл, тугал бүхэндэ 50—60 килограмм үдхэн һүн багаар уулгагдаха ушартай. Энэмнай бүхы ажахы дээрэ абабал, пилээд ехэ һүн алмагдаха болоно.

Һүүлээрнь Хяагтын үйлэдбэриин управлени хонходожо, управлениин главна зоотехник нүхэр Базаровтай хөөрэлдэгдэбэ.

Базаров: Энэ хүдэлмэри Сэлэнгын совхоздо барагаар эмхидхэгдээ гэжэ хэлэхээр. Совхозой хоёр фермэдэ сүүдхын 3-3 центнер һүн бэлдэгдэнэ. Һаяар 5-5 центнер хэгдэдэг болохо юм. Искусственна һү буйлуулха гэхэдэнь, горохой гурил байгаагүй, теэд тэрэнэй орондо шрот хэрэглэгдэһэн байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ «Эрдэм», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозууд, Хяагтын совхоз искусственна һү бэлдэхэдэ хэрэгтэй болохо зүйлнүүдые суглуулаад, тэрэнээ буйлуулжа захалхань. Бусад ажахынууд горохой гурил үгы гэһэн шалтаг бариад, энэ хүдэлмэри эмхидхэхэ хэмжээ абанагүй.

Корреспондент: Искусственна һү яажа хэхэ тухай семинар үнгэргэгдөө гү?

Базаров: Тиимэ семинар зарлаха һанаатайбди.

Эдэнэртэй зэргэлээд оршодог Зэдын управленидэ хандан, тэндэхи главна ветеринарна врач нүхэр Мироновтой ярилдагдаба.

Миронов: Искусственна һү гансал «Октябрьский» совхоздо бэлдэжэ эхилэнхэй. Эндэхи главна ветврач нүхэр Михеев тиимэ һү буйлуулха технологи һайса ойлгоһон байжа, һаалиингаа бүхы фермэдэ эмхидхэнэ. Бусад газарнуудта хэжэ үшөө захалаадүй. Энээгээр семинар үнгэргэгдөөгүй байһаар.

Корреспондент: Шэнэ түлдэ хэрэглэхэ үшөө ямар бодосууд бэлдэгдэнэб?

Миронов: Манай ветеринарна лечебницэ хурьгадта уулгаха хотын шүүһэн (сок) ехээр бэлдэжэ байна. Мүнөө 200 гаран литр тиимэ шүүһэн бэлдэгдээд, отаранuудта үгтэжэ захалаа.

Корреспондент: Тиимэ шүүһэ үниинэй хэрэглэнэ гүт, ямар аша үрэ үгэнэб?

Миронов: Гурбадахи жэлээ тэрэниие хурьгадта уулганабди. Хонишон бүхэн тэрэниие хэрэглэнэ. Шэшэһэн хурьгадта хоёр-гурба дахин уулгахатай адли эдэгэшэдэг юм.

Удаань Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин главна зоотехник нүхэр Черниговскитай хөөрэлдэхэдэмнай, иигэжэ харюусаа:

Черниговский: Энэ асуудалаар хоёр дахин семинар үнгэргэгдөө. «Искра» колхозой бүхы фермэнүүдтэ иимэ хүдэлмэри эмхидхэгдэһээр һара болохоёо байна. Мүнөө эндэ сүүдхын 700 килограмм искусственна һүн бэлдэгдэнэ. Тиимэ һү ууһан тугалнууд һайнаар түлжэжэ, сүүдхэдөө 700—800 граммаар нэмэнэ.

Искусственна һүн Эрхирэгэй совхозой 3 фермэдэ, Онохойн совхозой —2, «Дружба» колхозой—2, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой бүхы 3 фермэдэ, «Маяк» колхозой 2 фермэдэ бэлдэгдэнэ.

Корреспондент: Ямар ажахынуудта тиимэ һүн хэгдэнэгүйб?

Черниговский: Ивалгын гурбан колхоздо хэгдээгүй байһан юм. Мүнөө дээрээ юун боложо байгаа хаб, мэдэнэгүйб.

Удаань Хориин үйлэдбэриин управлениин ветлечебницые даагша нүхэр Хайдуковатай хөөрэлдөөбди.

Хайдукова: Искусственна һүн Чисаанын совхозой хоёр фермэдэ хэгдэнэ. Бусад ажахынуудта бэлдэжэ үшөө эхилээдүй. Тиимэ һү бэлдэхэ гэхэдэ элдэб юумэ дутана гэһэн шалтаг бариад һууна. Семинар энээгээр үнгэргэгдөөгүй.

Баргажанай үйлэдбэриин управлениин начальнигай орлогшо нүхэр Гармаев, Кабанскын үйлэдбэриин управлениин главна зоотехник нүхэр Орлов гэгшэдтэй хөөрэлдэхэдэ, тэндэ тиимэ һү бэлдэхэ тухай ярилдаһан аад, үшөө нэгэшье ажахыда һайса захалаагүй байһаар. Искусственна һү хэхэ технологитой хүнүүдые танилсуулхын тула семинар үшөө үнгэргэгдөөдүй. Түнхэнэй үйлэдбэриин управленидэ энэ асуудалаар хоёр семинар болоод, мүнөө бүхы ажахынуудта тиимэ һү хэхэ хүдэлмэри ябуулагдажа байна гэжэ тэндэхи хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомой секретариин орлогшо нүхэр Бальбаров мэдээсээ.

РЕДАКЦИҺАА: Дээрэ дурсагдаһан хөөрэлдөөнүүдһээ харахада, искусственна һүнэй хэды ехэ аша үрэтэй байбашье, олохон газарта, илангаяа Баргажанай, Кабанскын, Хориин, Хяагтын үйлэдбэриин управленинүүдтэ энэ шухала хэрэг тоогдоногүй. Эдэ управленинүүдтэ искусственна һү бэлдэлгын семинар мүнөө хүрэтэр үнгэргэгдөөгүй байһаниинь гэмшэлтэй.

Тугал, поршоонхонуудые түлжүүлхэдэ айхабтар ехэ аша үрэтэй, мүн үдхэн һү алмажа, гүрэндэ ехээр тушааха арга олгохо байһыень хараада абажа, ойрын үдэрнүүдтэ ажахы, һаалиин фермэ бүхэндэ тэрэниие бэлдэхэ яаралтай хэмжээ абаха шухала. Энээниие үйлэдбэриин управленинүүдэй колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, зооветеринарна мэргэжэлтэд эмхидхэхэ уялгатай. Искусственна һү бэлдэхэ дурагүйшүүл мүнөө сагай эрилтые ойлгоогүй, гээгдэнги һанал бодолтой хүнүүд гэжэ сэгнэгдэхэ ушартай.

ХИМИ бүгэдээрэн ШУДАЛАЯ!

ХИМИДЭ ҮРГЭН ДАЛАЙСА

Академик Н. М. Жаворонков

Мүнөө манай ороной өөрынгөө ехэ хими байгуулһан шэнги иимэ ехэ үргэн далайсые дэлхэйн эрдэм ухаанай болон промышленностиин хүгжэлтын түүхэ мэдэхэгүй юм. Гансахан һүүлэй табан жэл соо, КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй (1958 он) һүүлээр гушан табан шэнэ завод, химиин 250 гаран томо үйлэдбэринүүд ашаглалгада ороо. Башкиридо, Поволжьедо, Азербайджанда, Сибирьтэ болон Дунда Азида байгаалиин ашаг ехэтэй түүхэй эдэй үндэһэ һуури дээрэ химиин продукци үйлэдбэрилхэ промышленностиин шэнэ томо түб газарнууд байгуулагдаа. Химиин промышленностиин гол фонднуудай гурбанай хоёр хубинь һүүлэй табан жэл соо баригдаһан заводууд болон цехүүд болоно. Химиин продукци гаргалга эдэ жэлнүүдтэ 89 процентээр нэмээ.

Арадай ажахын энэ түрүү һалбариие улам хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ гэжэ Советскэ Союзай Коммунис парти мүнөө хараална. Ерэхэ долоон жэл соо 200 тухай шэнэ предприятинууд баригдаха, 500 гаран предприятинууд шэнэдхэн байгуулагдаха юм. Энэ хэрэгтэ 25 миллиард үлүүтэй түхэриг хэрэгтэй болохо. Химиин промышленность хүгжөөлгэдэ болон хүдөө ажахыда комплексоор хими нэбтэрүүлгэдэ хамта дээрээ 42 миллиард үлүүтэй түхэриг һомологдохо. Энэ үе соо химиин продукци үйлэдбэрилгын хэмжээн 3—3,3 дахин, тэрэ тоодо минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилгэ—3,5—4 дахин, ургаса хамгаалха, хүдөө ажахын хоротодые усадхаха химиин зүйлнүүд—7,5 дахин, пластическа зүйлнүүд болон синтетическэ дабирхай үйлэдбэрилгэ—6,—6,9 дахин, химическэ утаһануудые үйлэдбэрилгэ—4,1 дахин ехэ болохо.

«Манай арад партиин хүтэлбэри доро эрхим түрүү зэргын хүндэ промышленность байгуулаа,—гэжэ нүхэр Н. С. Хрущев КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленум дээрэ хэлээ.—**Мүнөө гүрэмнай арадай хэрэгсэлые хангахын тулада эдеэ хоолой болон үргэн хэрэглэлэй зүйлнүүдые ехээр үйлэдбэрилхын түлөө химиие, хүдөө ажахы, хүнгэн промышленность хүгжөөлгэдэ тон ехэ зөөри гаргашалха аргатай байна. Совет хүнүүдэй жаргалта байдал һайжаруулха зорилго шиидхэлгэ бата бэхи үндэһэ һуури дээрэ байна».**

ЕХЭ УРГАСА АБАХА НУХЭСЭЛ

Иимэ хоёр тоо хараад үзэе: 1963 ондо химиин промышленность 20 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилөө, тиихэдэ 1970 ондо 70—80 миллион тонно үйлэдбэрилэн гаргаха байна! Энэ хадаа хүдөө ажахы гансал техническэ ургамалнуудай тарилгада үтэгжүүлгэ ехээр хэхэ бэшэ, мүн орооһото тарянанай газарта ехээр хэжэ, тогтуүритай һайн ургаса туйлаха гэһэн удхатай. Центнер үтэгжүүлгэ орооһото тарянанай ургасын хэмжээе хоёр—гурбан центнерээр, мүн үлүүшье дээшэлүүлжэ шадаха байна бшуу. Тиимэ болохолоороо, гансал үтэгжүүлгын ашаар ороной хүдөө ажахы долоон жэлэй эсэс багта орооһо тарья абалгые 7—8 миллиард пүүдээр ехэ болгожо, тэрэнэй нийтэ хэмжээе 14—16 миллиард пүүд хүргэжэ шадаха байнал.

Жэл ерэхэ бүри ехэ үтэгжүүлгэ гаргагдахаһаа байтагай, тэрэнэй шанарай һайжарха байһаниие хараада абаха хэрэгтэй. Долоон жэл соо минеральна үтэгжүүлгэ соохи тэжээлэй зүйлнүүд гурбанай нэгэнһээ үлүүгээр ехэ боложо, 40—45 процент болохо. Газарай хүрьһэнэй хэрэглэдэг бүхы зүйлнүүдтэй комбинированна үтэгжүүлгэнүүд үргэнөөр хэрэглэгдэхэ.

Зүгөөр гансал һайн ургаса абаха бэшэ, мүн тэрэниие элдэб хоротонһоо хамгаалха, хоролтогүйгөөр суглуулан абаха шухала байна бшуу. Жэл бүри манай орон хүдөө ажахын ургамалнуудай хоротонһоо болон үбшэнһөө боложо таба зургаан миллиард түхэригэй гарзада ородог.

Энэ талаар хими тон ехэ юумэ хэхэ ёһотой. Хүдөө ажахын хоротонтой тэмсэхын тулада мүнөө хэдэн арбаад зүйлэй хорохимикадууд бии болгогдонхой. 1965 он хүрэтэр тэдэниие үйлэдбэрилгэ 4,5 дахин ехэ болохо. Ургаса хамгаалгын эдэ химическэ зүйлнүүдые ашаглаха гээшэ ороной тарялан дээрэ 20 миллион тонно минеральна үтэгжүүлгэ нэмэлтэ болгон хэһэнтэй адли.

Үшөө буртаг үбһэнүүд тарялангые ехэ хохидолдо оруулдаг байна. Тэдэ үбһэнүүд газарай шэмые һорожо абаад, хүдөө ажахын ургамалай ургасые эрид шууд доошолуулдаг. Тарянаад үниинһөө хойшо буртаг үбһэнтэй тэмсэл хэдэг юм. Мүнөө хими мүн энэшье зорилго шиидхэнэ. Тиигэжэ гербицидүүд гэжэ нэрэтэй юумэ бии болгогдоод, буртаг үбһэнүүдые үгы хэнэ. Буртаг үбһэнүүдые иимэ аргаар үгы хэхэдэ хүдөө ажалшадай хүдэлмэри ехээр алмагдана, тон хямдаар энэ хэрэг бүтээгдэжэ, ургаса дээшэлнэ.

Хүдөө ажахыда химиин туһаламжа эдэ бүхы юумээр оройдоошье хизаарлагданагүй. Мүнөө ургамалай хүгжэлтые, үрэжэлгые тон ехээр түргэдхэдэг химиин препарадууд бии болгогдонхой. Хүдөө ажахын хүдэлмэриие оньһожоруулгашье заримдаа химигүйгөөр бүтэдэггүй.

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие эршэмтэйгээр эрхилхэ хэрэгтэ хими хэрэглэхэ арга боломжонууд хизааргүй ехэ. Нүхэр Н. С. Хрущев химиие материальна баялигуудые элбэг дэлбэг болгохо арга мүн гэжэ миин хэлээгүй байха.

> *КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй түүхэтэ шиидхэбэринүүд соо иигэжэ бэшэгдэнхэй: «Хүдөө ажахые, үйлэдбэриин бусад һалбаринуудые саашадань хүгжөөлгын, арадай жаргалта байдал һайжаруулгын шухалын шухала түлхисэ мүн болохо ХИМИИН ПРОМЫШЛЕННОСТЬ мүнөө үедэ ороной экономико хүгжөөлгэдэ имагта шухала үүргэ дүүргэнэ». СССР-эй Наукануудай академиин физико-химиин болон органическа бэшэ материалнуудай технологиин таһагай секретарь, Пленумдэ хабаадаһан академик Николай Михайлович Жаворонков энээн тухай хөөрэнэ.*

ТЕХНИЧЕСКЭ ДЭБЖЭЛТЫЕ ТҮРГЭДХЭНЭ

Минеральна үтэгжүүлгэ болон ургаса хамгаалха химическэ зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ химиин промышленностиин олон һалбаринуудай миил нэгэ хубинь мүн болоно. Жэшээ болгон сернэ кислота абаад үзэе. Энээниие химиин талхан гэжэ зүбөөр нэрлэһэн байха. Энэ кислота арадай ажахын бүхы һалбаринуудта үргэнөөр хэрэглэгдэдэг юм. Азотно, фосфорно кислотанууд, каустическа содо, хлор, синтетическэ аммиак, фосфор, серэ, минеральна дабһан, водород, кислород, азот, хомор газууд болон бусад органическа бэшэ зүйлнүүд улам ехэ хэмжээтэйгээр гаргагдана.

Органическа бэшэ химиин продуктнууд шэнэ техникэ хүгжөөлгэдэ шухала үүргэ дүүргэнэ. Тон шэнэ техникын улам шанга эрилтэнүүдтэ харюусамаар зүйлнүүдые бии болгохо гэһэн зорилго органическа бэшэ химиин урда табигдана. Энэ талаар совет эрдэмтэд болон инженернүүд бага бэшэ асуудалнуудые шиидхээ.

СИНТЕТИКЫН ИЛАЛТА ТҮГЭС АЛХАМ

Органическа зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ, тэрэнэй үндэһөөр элдэб янзын синтетическэ материалнуудые үйлэдбэрилгэ химиин промышленность дотор улам ехэ үүргэ дүүртэдэг боложо байна. Нэн түрүүндэ полимернүүдэй хими тухай хэлэгдэнэ. Энэ хадаа химиин эгээн залуу һалбаринуудай нэгэн болобошье, хурдан түргэнөөр хүгжэнэ.

Хүн түрэлтэнэй хэдэн мянгаад жэлэй турша соо ашаглажа байһан бүхы шахуу материалнуудай—металл, модон, нооһон, торгон хлопок, шулуунайшье, шабарайшье орондо полимернүүд хэрэглэгдэнэ. Полимернүүд гансал хямда байһанайнгаа түлөө эдэ материалнуудай орондо хэрэглэгдэдэг бэшэ юм. Мүнөө полимернүүд үсөөн бэшэ ушарта ондоо ямаршье зүйлөөр һэлгэжэ боломоор бэшэ һайн шанартай болохо.

Совет эрдэмтэдэй бии болгоһон айхабтар һайн материалнууд декабриин Пленум дээрэ жэшээ болгон харуулагдаа. Эдэ материалнуудые изоляци болгон электродвигательнүүдтэ хэрэглэхэдэ тэдэнэй хүсые нэгэ хахад дахин ехэ болгодог, ашаглагдаха болзорыень зургаа дахин ута болгодог байна. Манай айхабтар ехэ далайсатай энергетикэ дотор энэ зүйлэй хэды ехэ удха шанартай байһаниинь ойлгосотой.

Тэрэшэлэн совет эрдэмтэд болон инженернүүдэй байгуулһан шэнэ синтетическэ каучук абаад үзэе. Бүхэ шанарайнгаа талаар энэ каучук мүнөө бии байһан ямаршье каучугһаа үлүү байна. Шиинэ бүтээлгын промышленностьда энэ каучук хэрэглэхэдэ, шиинын шанар нилээд һайн боложо, орондомнай айхабтар ехэ алмалта хэгдэхэ байна.

Полимернүүд барилгада улам үргэнөөр хэрэглэгдэдэг боложо байна. Тиигэжэ ханын материалнууд, пелой хушалтанууд, байшангуудые үнгэлхэ зүйлнүүд болгогдон хэрэглэгдэнэ. Сантехникын зүйлнүүд, соргонууд, мебель полимерээр хэгдэнэ. Эдэ бүхы зүйлнүүд мүнөө үеын үйлэдбэриин хэмжээнһээ боложо балай ехээр бүтээгдэна[...] Зүгөөр саашадаа энэ хэрэг айхаб[...] ехээр хүгжэхэ байха.

Арадай хэрэглэлэй эд бараа [...] үргэн ехэ хэмжээтэйгээр үйлэд[...] рилхын тулада полимернүүдэй хи[...] хизааргүй ехэ арга боломжотой.

Арадай элүүрые хамгаалха [...] рэгтэ химиин удха шанар улам [...] боложо байна. Гансал эмүүд, пре[...] радууд тухай хэлэгдэнэ бэшэ. [...] ми шуһанай орондо хэрэглэгдэ[...] тон ехэ ашаг туһатай зүйлнүүд[...] үгэнэ. Хэмэл һудалнууд, протезнү[...] полимерээр хэгдэһэн элдэб п[...] борнууд болон аппарадууд меди[...] нэдэ үргэнөөр хэрэглэгдэдэг бол[...]

Хими гээшэ эрдэм ухаанай э[...] революционно һалбаринуудай нэ[...] мүн. Иимэ сэгнэлтэ КПСС-эй Це[...] ральна Комитедэй декабриин П[...] нум дээрэ үгтэһэн байгаа. Пле[...] мэй шиидхэбэри химиин хүгжэл[...] дэхи шэнэ үеын, арадай ажах[...] бүхы һалбаринуудта хими үргэ[...] нэбтэрүүлгын эхи заха мүн бол[...]

ЛЕНИНГРАД. «Электропульт» заводой хүдэлмэрилэгшэд нёдондо жэлэй түсэбые болзорһооиь урид дүүргэһэн юм. 1963 ондо тус завод ороной энергетикын болон химиин шэнэ барилгануудта олон тоото түхеэрэлгэнүүдые бүтээн гаргаһан юм. Зураг дээрэ: заводой хүдэлмэрилэгшэ А. А. Смирнов Магнитогорско металлургиин комбинадта эльгээгдэхэ телемеханическа түхеэрэлгые тааралдуулан заһажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной январиин 11.

ЛВРЗ-гэй электромашинын цехэй секционно участогай хүдэлмэришэдэй олонхинь залуушуул юм. Тэдэнэр бултадаа шахуу бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллажа, даабаряа үлүүлэн дүүргэнэ. Олон хүдэлмэришэд коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна. Зураг дээрэ: коммунис ажалай ударнигууд Валентина Манаева, Вера Яничкина.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Малшадай эрилтые сүм хангаха

ПЕТРОПАВЛОВКА. (Телефоноор абтаба). Зэдын управлениин колхоз, совхозуудай отарануудта мүнөө хурьгад олоороо гаража эхилээд, хонишодой халуун хаһа оробо. Энэ үедэ хонишод, бүхы малшад, һаалишадай хэрэглэмжэ эрилтые бүрин хангаха, тиигэжэ тарган мяха, һү, тоһо абалгадань туһалха гээшэ худалдаа наймаашадай, соёлшодой, медицинын хүдэлмэрилэгшэдэй нангин уялга болоно. Үбэлжэлгын түлэг ябажа байхада, Зэдын аймагай гүйсэдком энэ хэрэгые шалгаха гэжэ шиидэбэ.

Аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй хүдэлмэрилэгшэд, эдэбхитэд, «Зэдын үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэд хамтадаа рейдовэ шалгалта хээ. Эдэ удэрнүүдтэ үйлэдбэриин управлениин олон колхоз, совхозуудай фермэ, отарануудаар иимэ юумэн элирбэ: түрүүшын хэрэглэлэй, мүн шулаг эд бараан малшадта хүрэдэггүй байна. Жэшээнь, Торнин совхозой Өөрой, Тохойн отделенинүүдэй малшадые Доодо-Торнин сельпо муугаар хангадаг, малшадай эрилтэдэ дүлии балайгаар хандадаг муутай.

«Коммунизм», Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхозуудай, Октябрьска совхозой малшадта газетэ, журналнууд удаан боложо хүргэгдэнэ. Хахад һараһаа үлүү боложо газетэнүүд отара, фермэнүүдтэ абаашагдана. Соёл гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд хүдөөгүүр хаа-яа ябадаг. Библиотекын хүдэлмэрилэгшэд малай гүүртэ, фермэнүүдээр ябаха түсэбгүй һуудаг байна.

Радиогой хэрэгсэлнүүд хомор гэжэ хаа хаанагүй малшад гомдоно. Мүн медицинын хүдэлмэрилэгшэдтэ хонишод, малшад ехэ эрилтэ табиба.

Аймагай гүйсэдхэхэ комитет мүнөө рейдовэ шалгалтын дүн согсолжо байна. Эдэ дутагдалнуудые түргэн усадхажа, малшадай эрилтые хангуулха хэмжээ абтаха байха.

Ц. Раднаев,
«Зэдын үнэн» газетын редактор.

Номой шэнжэлэл

„БУРЯАД ШҮЛЭГЭЙ ДЭЭЖЭ" тухай зарим һанамжа

Үшөө 1922 ондо, Буряадай республикын тогтоогүй байха үедэ, Шэтэ хотодо буряад хүүгэдэй уншаха «Улаан сэсэг» гэжэ Б. Барадинай зохёон найруулһан номхон гараа бэлэй. Альганай шэнээхэн хэмжүүртэй тэрэ ном соо хэблэлэй арга шадалай муяһаа нэгэшье зураг ороогүй байшоо.

1963 ондо, Буряадай республикын тогтоһоор дүшэн жэлэй бахархалта ойн гүйсэхын урдахана, «Буряад шүлэгэй дээжэ» гэһэн хэблэлэй 30 хуудаһан хэмжүүртэй, алишье талаһаа өө мөөгүйгөөр хэблэгдэһэн ном гараа. Тэрэнэй хабтаһа болон досоохи шэмэглэлыень Ленинградай И. Е. Репинэй нэрэмжэтэ уран зураг, скульптура болон архитектурын институт түгэсхэһэн уран зурааша Д. Дугаров хээ.

Энэ хоёр номые зэргэсүүлжэ үзэхэдэ, манай буряад совет поэзиин эгээл эхин ба мүнөөдэрэйнь хүгжэлтын шатанууд тоб байса харагдана. Нүгөө талаһаа, Коммунис партиингаа хүтэлбэри доро манай буряад арадай ажабайдалда туйлаһан асари ехэ хүгжэлтэ хубилалтануудые мүн лэ энэ ушар баримтална. Теэд эдэ ехэ хубилалтанууд оройдоол дүшэн жэл соо болоо гэжэ һанахада, бүришье бахархамаар.

«Буряад шүлэгэй дээжэ» гэжэ номой хабтаһые анхармаар. Ушар юуб гэхэдэ, тэрээн дээрэнь зураатай дүн сагаан хун шубууд, буряад жэнхэни угалзануудай маяг һажаан хэгдэһэн үүлэдшье буряад арадаймнай ажабайдалда болоһон хубилалта, шэнэ сагай тохёол тэмдэглэнэ бшуу. Аман үгымнай баялиг соо магтагдаһан эдэ һайхан шубууд буряад совет поэзиин дэгдэн нииидэлгые, нэгэ бага ондоогоор хэлэбэл, һалбаралгые һүлдэлэн харуулаа гэхэдэ алдуу болохогүй.

Энэ «Буряад шүлэгэй дээжэ» урдань хэблэгдэһэн иимэрхүү номуудһаа онсо илгарна. Яахадааб гэхэдэ, поэзиимнай хүгжэлтын замые илангаяа эли тодоор гэршэлнэ. Нэгэ хүндэ шүтэн һүгэдэлгын үе сагта буряад поэзиин дансанууд сооһоо ямаршье үндэһэгүйгөөр зурагдашаһан, тэрэ үе сагтаа нилээд мэдээжэ байһан шүлэгшэдэй нэрэнүүдтэй эндэ ушарнабди. С. Туяа, Д-Р. Намжилон, Д. Дашанимаев, С. Михахинов гэгшэдэй уран шүлэгүүд уншагшадай анхаралда лаб лэ хорин жэлэй турша соо табигдаагүй байха. Бүхы дээрээ антологи соо 49 поэдэй бүтээлнүүд оронхой. Тэдээн бүхэн хай тодорхой намтар үгтэнхэй, мүн шүлэгшэдэй дүрэ зурагыньшье бии.

Эдэнэй тоодо манай поэзиин хүгжэлтын эгээл эхиндэ гуурһанайнгаа хурсые туршаһан С. Туяа, Х. Намсараев, Д.-Р. Намжилон гэгшэдэй зохёолнуудай үргэнөөр табигдаһаниинь һонирхолтой. 30—40 онуудта буряад поэзиие хүгжэлтынь шэнэ үндэр шатада хүргэлсэһэн ехэ бүлэг поэдүүд—Б. Абидуев, Ц. Галсанов, Д. Дашинимаев, Б. Базарон, Ц. Номтоев, Д. Дамдинов, Д. Мадасон, Ш. Нимбуев, Ж. Балданжабон, мүн творческо замаа нэгэ бага һүүлдэ эхилһэн—Ч. Цыдендамбаев, Ж. Тумунов, Ц-Д. Дондокова гэгшэд аха захашуулайнгаа хойноһоо һубарина... Дээрэ нэрлэгдэгшэ шүлэгшэдтэй ээм зэмээ түшэлсэн, дүшөөд оной һүүл багаар поэзидэмнай ороһон Д. Жалсараев, Ц. Бадмаев, Ц. Жимбиев, Г. Чимитов жагсана. Үдэрһөө үдэртэ бэлиг шадабаряа бэхижүүлжэ ябаһан залуушуул—Н. Дамдинов, Д. Улзытуев, Д. Дамбаев, С. Ангабаев, Ч. Гомбоин, Ц. Жамбалов, К. Ильин, В. Петонов гэгшэд дээжын хүндэдэ баһал хубитаяа оруулханхай.

Антологидо хабаадаха эрхэтэй поэдүүдые шэлэн абаха талаар тус номые согсолон суглуулагшад, редколлеги бага бэшэ хүдэлмэри хээ юм байна. Эндэ хабсаргагдаһан шүлэгшэдэй хэниинь хэншье гэшэгүй, буряад шүлэгэй дээжые үргэлсэһэн лэ зон гэжэ сэхэ хэлэе. Харин антологидо орохо хүн аад, ямар нэгэн шалтагаанаар ороогүй байшоогүй аабза гэжэ хараад үзэхэдэ, нэгэ хэлэхэ зүйл бии.Ород болон бусад хэлэнүүд дээрэхи литературын шэмэг болоһон шүлэглэмэл зохёолнуудые түрэл хэлэн дээрээ олоор, бэлигтэйгээр оршуулһан зарим оршуулагшадые антологидо хабаадуулаа һаа зүбтэй һэн. Жэшээ болгон Маяковский, Пушкин болон бусадай зохёолнуудые бэлигтэйгээр оршуулһан Даши Черниновые дурдая.

Богонихон болзор соо эршэмтэйгээр хүгжэжэ, бусад аха дүү литературануудай хэмжээндэ хүрэһэн манай литература, тодорхойлходо, манай поэзиород поэзиһээ, бүхы аха дүү арадуудай поэзиһээ һайшаалта һургаал, нүлөө абаагүй һаа, иимээр хүгжэхэгүйнь ойлгосотой. Оршуулга гээшэ бэлэн хялбар хэрэг бэшэ, харин литературымнай хүгжэлтын тон шухала хуби, манай поэзиин хүгжэлтын нэгэ арга нүхэсэл байһаниинь энэ антологишье уншахада яаха аргагүй эли болоно. Үнэхөөрөөшье, Пушкинай, Крыловой, Шевченко болон Коста Хетагуровай, Лермонтов болон Некрасовай, Маяковский болон Блогой, Твардовский болон Исаковскиин, Назым Хикмет болон Нацагдоржын зохёолнууд оршуулагдажа, совет буряад зоной уран шүлэгэй культурын таһаршагүй нэгэ хубинь болоо бшуу. Тиимэһээл өөһэдөө зохёол бэшээгүйшье һаа, буряад зоной уран бэлигэй дэлисэ, алхасые үргэдхэлгэдэ, буряад поэзиин интернациональна шэнжэнүүдые хүгжөөлгэдэ хубитаяа оруулһан оршуулагшадые «Буряад шүлэгэй дээжэдэ» хабаадуулбал, тааралха байгаа гэжэ һанагдана.

Оршуулга тухай хэлэжэ эхилһэн хойноо үшөө нэгэ һанамжа дурдая. Тус антологидо ороһон дүшэ юһэн поэдүүдэй хэниинь шье оршуулга хэһэн, аха дүү арадуудайнгаа поэдүүдэй баян мэргэжэлһээ хубаалдалсаһан, тэдэнэй зохёолнуудые түрэл арадайнгаа дунда нэбтэрүүлэлсэһэн байха. Энэ талаар Ц. Галсанов, С. Туяа, Б. Абидуев, Ч. Цыдендамбаев, Н. Дамдинов, Г. Чимитов гэгшэдэй нэрэ дурдамаар. Эдэнэр ёһотой мэргэжэһэн оршуулагшад болонхой. Тиимэһээ зарим һайн һайн поэтическэ оршуулгануудые «Буряад шүлэгэй дээжэ» соо багтаагаа һаа, мүн лэ зүбтэй һэн.

Саашань. Энэ антологи соо орохо эрхэгүй аад орошоһон поэдүүд үгы гэжэ дабтан хэлэхэ зуураа, манай поэзиин хүгжэлтэдэ ехэ удха шанартай байһан зарим зохёолнуудые урданай уншагшад мартаагүй, мүнөөнэй уншагшад мэдэдэг һай гэжэ хэлэмээршье, хүсэмөөршье. Жэшээлхэдэ:

Олон зохисотой зүйлнүүдые
Уран һайханаар бэшэжэ,
Ухаан зүрхэ долгисуулдаг
Улаан туяа һүнэбэ.
Алдарта пролетариин зохёолшо
Ашата Владимир Маяковский
Апрелиин арбан дүрбэндэ
Амяа Москвада хорлобо.
Хубисхалша эдир нүхэрэй
Хурса оюута бэеэ
Хорложо нүгшэһэн шалтагаан
Хубиин гашуудалһаа болобо.
Үнэтэ Маяковскиин дурасхалые
Үргэлжэ бэхи хадагалжа,
Үйлэдбэрилжэ ябаһан
хүдэлмэридөө
Үлэмжэ саашань мандуулая.
Үйлын халуун мүрөөр бэшэгдэжэ тунхаглагдаһан энэ шүлэг хадааород зохёолшодто буряад зохёолшодой зорюулһан түрүүшын зохёолнуудай нэгэн юм. Гушаад оной тэн багаар Островский, Горький, Пушкин болон бусадта зорюулагдаһан зохёолнууд олошороо бэлэй. Совет олон үндэһэ яһатанай литературын шаналал гашуудалай гэршэ болоһон энэ бишыхан шүлэг уран найруулгын талаар онсо һайн бэшэшье һаа, буряад поэдүүдэйород ханинарайнгаа мэргэжэлдэ һураха талаар зарим тэды алхамуудые хэжэ эхилһые харуулаа юм. Энэ шүлэгые залуу поэт Б. Лосолов зохёогоо һэн. Гушаад оной түрүүшын хахадта эдэбхитэйгээр бэшэдэг байһан энэ поэдэй шүлэгүүдэй антологи соо багтажа ороогүйнь гэмшэмээр. Мүн тэрэ үеын баһа нэгэ залуу поэт Г. Нацовайшье шүлэг зохёолнуудтай уншагшад, уран зохёол шэнжэлэгшэдэй танилсаа һаа, һонирхолтой бэлэй.

«Буряад шүлэгэй дээжэ» соо һархаг барилсаһан манай шүлэгшэд тухай иимэл һанамжатай байнабди. Нүгөө талаһаа, революциин урда тээхи, хорёод оной, гушаад оной эхинэй литературын асуудалнуудые шэнжэлхэ зорилгын мүнөө табигдаад байхада, текстологиин, тодорхойлбол, урдын зохёолшодой номуудые хэблэлгын, научна текстыень шэлэн абалгын асуудалнууд шухала болоно. Энэ талаар манай литература шэнжэлэгшэд бага бэшэ хүдэлмэри хэхэ ушартай. Буряад шүлэгэй дээжэтэй» танилсаад байхада, илангаяа эли болоно.

Жэшээ болгон Б. Абидуевай «Самолет» гэжэ поэмын текст абаад харая. Антологидо оруулагдаһан текстнь поэдэй 1956 ондо хэблүүлһэн «Шэлэгдэмэл зохёолнууд» сооһоо абтанхай. Хэрбээ энэ текстые авторай амидыда—1938 ондо гараһан «Баяр» гэжэ ном соохитойнь сасуулбал, тон ехэ һэлгээнүүд, хайша хэрэгээр хэгдэһэн хубилалтанууд бии. Антологиие согсолон суглуулагшад, редколлегинь энэ хүдэлмэридөө харюусалга багатайгаар хандаа гээшэ ха. Мүн нэгэ хүндэ шүтэн һүгэдэлгын үедэ ямаршье үндэһэгүйгөөр буряад поэзиимнай дансаһаа зуруулшаһан Д-Р. Намжилон, С. Михахинов, Д. Дашинимаевай зохёолнуудай дахин хэблэгдэһэн ушарые али болохоор һайшаан угтаха зуураа, эдэ шүлэгшэдэй зохёолнуудай текстнь баһал хайша хэрэгээр, бодомжогүйгөөр бэлдэгдээ гэжэ хэлэмээр. Тиимэһээ урданай уран зохёолшод шүлэгшэдэй зохёолнуудые хэблэхэдээ, заһабари, нэмэри, хубилалта оруулаагүй һаа дээрэ, юуб гэхэдэ, мүнөөнэй редакторнуудай оруулһан хубилалтанууд зохёолнуудай түүхэтэ жэшээ баримтануудые хазагайруулжа магад шуу. Хэрбээ хуушанайнь текстын ойлгосогүй һаа, заһабари оруулжа бэшэ, харин ажаглалта хэжэ, ойлгосотой болгоходо зүбтэй. Энээн дээрэһээ тобшолходо, ямар нэгэн хуушанай зохёолнуудые хэблэлдэ бэлдэхэ гээшэ харюусалга ехэтэй, шэнжэлхы, научна хүдэлмэри болоно.

«Буряад шүлэгэй дээжэ» гэжэ томо хэмжээнэй энэ ном буряад поэзидээ дуратайшуулай, амжалта туйлалтаарнь сэдьхэлээ ханагшадай эгээн дүтын, баясама хани болохо байһанда ямаршье ажаг һэжэг түрэнэгүй. Эдэ зарим тэды һанамжануудые бэшэхэдээ, буряад поэзее мэдэжэ абаха хэрэгтэнь уншагшадта туһалха зорилго урда табинабди.

Ц. ДУГАР-НИМАЕВ.

ТҮНХЭН. «Восточные Саяны» колхоздо Сэбэк Сыренович Сымбелов һаалишанаар 6-дахи жэлээ хүдэлжэ ябана. Колхозой түрүү һаалишан үбгэжөөл болоошье һаа, жэлһээ жэл бүри үнеэн бүриһөө 2000-аад литр һү һаадаг. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: С. Сымбелов.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Шэнэ шүлэгүүд хэлсэгдэбэ

Һаяхан Буряадай уран зохёолшодой холбоондо Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай студент Шираб-Нимбу Цыденжаповай шүлэгүүдые зүбшэн хэлсэбэ. Тэндэ уран зохёолшод Д. Улзытуев, Ц. Галанов, Ч-Р. Намжилов, Ц. Жимбиев, З. Гомбожабай болон бусад байлсаа.

Залуу поэдэй шүлэгүүд удха бодололойнгоо, уран найруулгынгаа талаар урда урданайхиһаа һайжараа гэжэ үгэ хэлэгшэд онсолон тэмдэглээ.

Б. Болотов.

Замай тэмдэглэл

ХАРА ДАЛАЙН ЭРЬЕЭР...

Олон олон арадуудай үльгэр түүхэдэ, дуу шүлэгтэ, домог дурасхаалда ороһон Хара далай! «Хараахан далайн эрьедэ хараасгайн шэеримөөр манан байна» гээд манай буряад арадаймнай уянгата дуунууд соошье үнинэй татагдадаг юм. Хара далайн эрье шадархи хото, городуудаар декабрь һарада аяншалхадамнай үдхэн манатай үдэрнүүд үсөөншье һаа, үльгэр домогой хан гаруудидал шууяса дэгдэдэг «ТУ-104» самоледууд дали дээгүүрээ нороһон юумэдэл, аэродромой шулуун дэбисхэртэ талай дээрэ хоронхой, ноопогор мананай дэгдэхые хүлеэжэ һуубад.

Һаруул сэлмэг, наратай наруухан үдэрнүүд олонхидоо байжа, ягаан улаан буурсагуудта сэсэгэй клумбануудтай, мүнхэ ногоон модотой хурагар хүхэ аллеи соогуур малгайгүй, костюмаараа аалихан алхалжа ябахадаа, үүри һарын үнгэрөөд, үбэлэй эхи һарын гараад байһаниинь мартагдана. Иимэл агаар һайхан агаартай хадань, торолиг зөөлэхэн уһатай аршаан шэмто далайтай хадань, Хара далайн эрье шадарай газарнуудые Совет засагнай ажалша зоной̆нгоо амарха, сэнгэхэ, аргалуулха, эмнүүлхэ орон болгоо юм байна даа. Декабрь һарын юрын гурбан үдэр Одессэ городто хараһан үзэһэн юумэнүүд тухайдаа, уулзаһан, золгоһон совет хүнүүд тухайдаа тобшохоноор найруулха хүсэл бии.

* * *

«Трудпобут» фабрикаһаа «Һайн сэдьхэлһээ туһа хүргэдэг бюрогой» соносхолнууд олон үйлсэдэ үгөөтэй байба. «Һургуулиин наһа хүсөөгүй, мүн һургуулиин наһанай хүүгэдые хари хэлэндэ һургаха», «Үбшэн хүүгэдтэ гэртэнь эмшээл үгэхэ», «Түрэлхидэйнь сүлөөгүй байха үедэ дежурна хүмүүжүүлэгшые гэртэнь эльгээхэ», «Хибүүдые хүгжэмдэ һургаха» «Хурэ хурим болон гэр бүлын найдэр үнгэргэлгэдэ туһалалсаха», «Захигшын даалгабаряар бэлэг худалдажа абаад, абаашажа барюулха» болон бусад олон зайл, даабаринуудые дүүргэнэ гэжэ тэрэ соносхол соо бэшээтэй байна. Үдэ үнгэржэ байхада тус бюрое бэшэжо оробоб. Тэндэ удаашье хүлеэлгүй байтар, жэл хахадтай хүрэхэн үхибүү тэбэриһэн залуу бэри орожо ерэбэ.

— Үдэшэлэн энэ Женя басагатай 2—3 час гэртэмнай байха хүнии намда хэрэгтэй болоо,—гээд залуу бэри диспетчертэ хандаба.

Утаһаарярижа мэдэһэнэй һүүлээр, танай захяа дүүргэгдэхэ гээд диспетчер тэрээндэ харюусаба.

Бюродо хандагшатай хэдэн үгэ андалдабаб. Жаахан басаганай эхэ Лариса Машистская медицинын хүдэлмэрилэгшэ, институдта ороһон тула неделидээ гурба дахин эмнэдхэлэй хэшээлдэ ябадаг хүн.

— «Һайн сэдьхэлһээ туһа хүргэдэг бюро» манда, илангаяа гэрэй эзэн эхэнэрнүүдтэ ехэл туһатай. Хэрэгтэй болоходоол няниие хүлихаш, бэшэшье юумээр туһаламжа эрихэш,— гээд минии асуудалда харюусаба.

Тэрэнэй һүүлээр наһажаалшаг хүн орожо ерээд, англи хэлэ заадаг багшада хэрэгтэйб гэбэ. Удаань нэгэшэ хүн телевизор заһаха мэргэжэлтые маргааша 10 часта намда эльгээгыт гээд, адресаа үгэбэ. Удаа дараалан элдэб захилтай хүнүүд ерэжэ, захил үгөөд лэ гарана, телефонооршье захина. Мүн бусад холын городуудһааншье захил абадаг. «Инаг басаганайм түрэһэн үдэр тэдыдэ хүсэхэнь. Адресынь заажа бэшээд, тэдынэй үдэр «Улаан Москва» духи, баглаа сэсэг барюулыт гэжэ дурдаад, Казань хотоһоо нэгэ залуухан хүн мүнгэ эльгээһэн байна. Тэрэ гүйлтыень дары дүүргээ. Бэлэг абагша хүүхэн ехэтэ баясаба.

* * *

Ажалша Одессын В. В. Воровскиин нэрэмжэтэ коммунис ажалай оёдолой фабрикатай танилсабаб. Энэ фабрикын эбтэй коллектив эмхитэй габшагай ажалаараа, хүмүүжэл-болбосоролой хүдэлмэри шадамараар эмхидхэһээрээ манай бүхы орон соо суута гаранхай.

Фабрикын үүдэндэ хүдэлмэришэдэй ажалдаа гараһые, гараагүйе тэмдэглэдэг олон мянган биркэнүүд харагданагүй. Саарһан, түмэр биркын орондо хүдэлмэришэнэй һэшхэл ажалдаа гараһан, гараагүйе хинадаг болонхой фабрикын коллектив долоон жэлэй түрүүшын табан жэл соо ажалайнгаа дүнгүүдээр совнархоз соогоо ходо түрүүлжэ ябана. Хүдэлмэреэ оньһожоруулха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар долоон жэлэйнгээ түсэбые бүри 1961 ондо дүүргээ юм.

Энэ предприятиин табадахи хүдэлмэришэн бүхэн — механизатор. Оёдолой предприятишье һаань, гараар хэхэ ажал эндэ тон бага болгогдонхой. Эсхэгшэд хайшагүйгөөр хүдэлнэ. Бүтээһэн зүйлнүүд нэгэнһээ нүгөөдэдэ конвейерээр дамжан ошоно. Гараараа даража, утюгдажа байхаяа үнинэй болинхой. Ууралтай прессээр дараад абахадань, секундын турша да жэгдэрээд, тэнигээд орхино.

Директорынь кабинет соогоо һуугаад, телевизонно автомат аппарадуудай хүсөөр, гэрэл, дуунай дохёонуудаар ямар цёхтэ юун боложо байһыень, цех бүхэндэ халаанай даалгабариин хэр дүүргэгдэжэ байһые ходо мэдэхэ аргатай.

Энэ фабрикада «нэгэниинь бултанай түлөө, бултадаа нэгэнэй түлөө» гэһэн коммунис ёһо гурим наринаар бэелүүлэгдэнэ. Оёһон хубсаһанайнь 96,4 процент нэгэдэхи сортоор абтана. Нэгэ хубсаһа бүтээхын тула гаргадаг сагаараа энэ фабрика бүхы орон соогоо түрүүлжэ ябана.

Фабрикын бүхы ажалшад түсэб зохёолгодо эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Түсэб зохёохо, бэелүүлхэ комплексно бригаданууд эмхидхэгдэнхэй. Тэдэнэй гол анхаралда: оньһожоруулга, автомат арга, шэнэ техникэ нэбтэрүүлгэ, мэргэжэл дээшэлүүлгэ, түрүү дүршэл дэлгэрүүлгэ, продукциин шанар болон ассортимент һайжаруулга, түүхэй болон хамһабариин материалнуудые гамнаха, үйлэдбэреэ һайжаруулха гэхэ мэтэ асуудалнууд табигдана. Үйлэдбэри һайн мэдэхэ, дүршэл ехэтэй мэргэжэлтэд бригадануудыень ударидана. Түхеэрэлгэнүүдые үргэлжэдэнь холбон оньһожоруулха, һэльбэн шэнэлхэ, үйлэдбэриин технологи һайжаруулха, фабрикын бүхы хүдэлмэришэдэй соёл болбосоролой, техническэ хэмжээе дээшэлүүлхэ творческо түсэб табилгада 500 гаран хүн хабаадалсаад, 2300 дурадхал оруулһан байна.

Ехээр оньһожоруулагдаһан энэ үйлэдбэриие нарин нягтаар, угаа түргэнөөр ударидан хүтэлбэрилхэ хэрэгтэй байна. Тиимэһээ диспетчерэй албые мүнөө сагай эгээн шэнэ хэлхеэ холбооной хэрэгсэлнүүдээр ханганхай. Хоёр оёдолшон нэгэ телефонтой. Зааханшье һаа табариин ушархада, оёдолшон һууриһаа бодонгүй тэрэ дары диспетчерскэдэ телефоноор мэдээсэхэ аргатай. Диспетчер мэдээсэл абан сасуугаа гэрэлтэ дохёогоор хэрэгтэй болоһон мэргэжэлтын номерые цех бүхэндэ носоогоодхино. Мэргэжэлтэ бүхэн өөрын тусхай номертой юм. Номеройнгоо гэрэлтэжэ байхые харамсаараа телефоноор диспетчертэ утаһадаад, хаана хэрэгтэй болоһоноо дары мэдээд, тиишэ түргэн ошожо, эбдэрһэн зүйлые заһадаг, конвейерэй һааталгые болюулдаг, фабрикын дирекци телевидени, техническэ бусад түхеэрэлгэ хэрэглэн, нэгэ доро бүхы цехүүдтээ хиналта хэжэ байдаг, тэрэнэй ашаар ямар цех ямар сортын хэды пальто, хэды костюм часай туршада оёһые, хэды шэнээн голодоһо гаргаһыень кабинет сооһоо гарангүй мэдэнэ.

Хоёр мянган хүдэлмэришэдтэй коммунис ажалай энэ коллективые хүмүүжүүлэн болбосоруулха хэрэгтэ бригадануудай совет ехэ үүргэ дүүргэнэ. Тус советтэ коммунис ажалай цех болон бригадануудай 7—8 түлөөлэгшэд: түрүү хүдэлмэришэд, цехүүдэй партийна, комсомолой эмхинүүдэй түлөөлэгшэд хабаададаг. Тэдэнэр цех бүхэнэй хүдэлмэришэдэй суглаан дээрэ һунгагдадаг. Ажалай журам, бригадын гэшүүдэй болбосорол, юрэнхы ба техническэ эрдэм дээшэлүүлхэ, үхибүүдэй һуралсал, гэр бүлын болон бусад олон асуудалые тэрэ совет зүбшэн хэлсэдэг. Жэшээлхэдэ, хүдэлмэришэдэй ямараар үхибүүдээ хүмүүжүүлжэ байһан тухай, фабрикада ажалладаг хүдэлмэришэд болон алба хаагшадай һуралсал тухай гэхэ мэтэ олон шухала асуудал совет дээрэ зүбшэн хэлсэгдэдэг байна.

Өөрынгөө коллективэй, арад зоной үмэнэ үндэр ехэ харюусалгаяа мэдэрһэн дээрэһээ бригадын гэшүүн бүхэн оёһон юумэеэ хинагшагүйгөөр тушааха эрхэтэй. Хүдэлмэриин операци бүхэниие тус тустань тооложо, оёдолшон бүхэнэй салин гаргахаяа болиһон, харин бүхы цехэй оёһон, бэлэн болгожо складта тушаагдаһан хубсаһаар салингай түлэгдэдэг болоһон дээрэһээ цех бүхэндэ нягталан бодогшод байхаяа болёо.

— Социалис мүрысөөнэй гурим һара бүхэндэ тодорхойлогдодог. Ямар звено, бригадын гү, али цехэй түрүүлжэ ябаһаниинь гансал үйлэдбэриин дүнгүүдээр сэгнэгдэдэг бэшэ юм. Бүтээһэн хубсаһануудай тоо, шанарһаа гадна, хэды сэнтэй болооб, уралан наринуулха хэрэгтэ хүдэлмэришэд хэр хабаадалсааб, хэды тиимэ дурадхал оруулааб, спортын һорёон мүрысөөнүүд болон уран һайханай бүлгэмдэ хэр эдэбхитэйгээр хабаадалсааб, хэды хүдэлмэришэд хаана, ямараар һуранаб, эрдэм мэргэжэлээ яажа дээшэлүүлээб, үхибүүдынь ямараар һуранаб, хэр журамтайб гэхэ мэтын асуудалнуудые бүхы дээрэнь хаража үзэһэнэй удаа социалис мүрысөөндэ илаһан коллектив тодорхойлогдодог,— гэжэ фабрикын партийна комитедэй секретариин орлогшо Анна Александровна Фиш хөөрэнэ.

Цехэй нэгэ ханада «Декабриин 10» гэһэн гаршаг улаанаар носожо байба. Тэндэ дүтэлхэдэмнай, мүнөөдэр «Лида Скрипнагай түрэһэн үдэр» гээд бэшээтэй. Цехэй коллектив Лидые түрэһэн үдэрөөрнь амаршалаад, элүүр мэндэ, ажалдаа, һуралсалдаа амжалтатай, ажабайдалдаа дэмбэрэл заяатай ябахыень хүсэһэн телеграмма эльгээнхэй.

— Түрэһэн үдэртэнь хүдэлмэришэдтөө элдэб бэлэг барюулдагбди, цехээрээ булта суглараад амаршалдагбди,—гэжэ цехэй начальник хөөрэнэ.

Эндэ ниитын гуримаар хүдэлдэг эмхинүүд олон. Цех бүхэн ниитын гуримаар хүдэлдэг надрай таһагтай. Энэ фабрика өөрын музейтэй, дотороо радиоредакцитай. Харуулан ойлгуулха агитаци ехэ зохидоор, ойлгосотойгоор, нүлөө ехэтэйгээр хэгдэнэ. Воровскиин нэрэмжэтэ фабрикын коллективэй коммунис ёһоной хэрэгүүдые тоолохо болоо һаа олон.

Содном БАДМАЕВ.

ТОБШОХОНООР...

✦ Александр Александрович Любимов шэнэ жэлэй эхиндэ гурбан һайндэр тэмдэглэбэ. Ушарынь хэлэхэдэ, шэнэ жэлэй зугаа наадан. Хоёрдохёорнь болоходоо зол жаргалта жара наһаяа гүйсэжэ, амаралтада гараха болобо ха юм. Улаан-Үдын харгы замай участогта ажаллажа ябаһан Александр Александровичай жара наһаяа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан сугтаа ажалладаг нүхэдынь амаралтада үдэшэжэ, бэлэг сэлэг барюулаа бшуу.

В. Ахмадеев.

✦ Саянай совхозой Харбяатын һаалишад һара, квартал бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэжэ ябадагаараа совхоз доторoo суурхуулдаг. Коммунис ажалай коллективэй хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн эдэнэр сүлөөтэй сагаа хүхюун сэнгэлигээр үнгэргэжэ байдаг. Эндэхи һаалишад, малшад өөһэдынгөө хүсөөр концерт бэлдэжэ табидаг, хүршэнэртөөшье айлшалдаг болонхой.

Л. Маглеева.

Түнхэн.

✦ «Ажалай резервын» спортсменүүдэй дунда түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн конькигаар боложо дүүрэбэ. Эндэ 500, 1500, 3000 метрэй зайда үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ техническэ училищиин һурагша Григорьев эрхимлэжэ, бүлгэмэй чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө. Басагад сооһоо Башинова 500 метрэй зайда түрүүлээ. Мүн энэ зайда хоёрдохи һуури эзэлһэн Круглова 1000, 1500 метрэйхидэ эрхимлэһэн байна.

Н. Иванов.

✦ Улаан-Үдын дүрбэдэхи магазинай худалмэрилэгшэд ажал худэямэрээ эмхи гуримтайгаар эмхидхэжэ, худалдан абагшадайнгаа эрилтые һайнаар хангахые оролдодог. Тиимэһээл һара, квартал бүридэ даабаряа үлүүлэн дүүргэжэ, бусад магазинуудай дунда түрүүлжэ ябадаг болонхой. Магазинай худалмэрилэгшэд В. П. Нестеров, Л. С. Левская, С. М. Чернова гэгшэд хүн бүхэнэй эрилтэдэ илдам зохидоор хандадаг юм.

Д. Галсанова.

СОЦИАЛИС ОРОНУУДААР

Польшын химиин хүгжэлтэ

Освенцимэй химиин комбинадые «Польшын химиин түб» гэжэ нэрлэдэг. Энэ томо предприяти хадаа эб найрамдалай хүсэнүүдэй дайниие илаһан һүлдэ тэмдэг болоно гэжэ хэлэхэдэ болохо. Юундэб гэхэдэ, гитлеровскэ үхэлэй лагериин байһан газарта тэрэ бодхоогдоо.

Комбинадай барилга туйлай ехэ талмай эзэлнэ. Тэрэнэй хэдэн арбаад заводууд синтетическэ каучук, полихлорвинил, сернэ кислота болон химиин бусад продуктнуудые үйлэдбэрилжэ байдаг. Мүнөө үедэ энэ томо предприяти хүсэеэ улам нэмэжэл байнхай. 1962 ондо тус комбинат 32 мянган тонно метиловэ спирт, 150 мянган тонно карбид, 33 мянган тонно синтетическэ каучук үйлэдбэрилэн гаргаа һэн.

Польшын Арадай Республикада хими хүгжөөлгэдэ угаа ехэ анхарал хандуулагдадаг. Энэ һалбари хүгжөөлгэдэ ехэ мүнгэ зөөри һомологдодог. Һаяын үдэрнүүдтэ Плоцк городто Мазовецкэ нефтехимическэ комбинат ашаглалгада үгтэхэ. Тус комбинат хэмжээгээрээ Освенцимэй асари ехэ предприятиһаа юугээрээшье дутахагүй. Кендзежин, Пулавы, Бляховня, Тарнув, Торунь, Тарнобжег, Гожув, Дембица, Яниково—эдэ бүгэдэ, мүн баһа бусад һуурин газарнуудта химиин промышленностиин шэнэ барилганууд бүтээгдэнхэй.

Польшодо ехэ хими хүгжөөхэдэ Советскэ Союз болон бусад социалис оронуул горитой туһаламжа үзүүлжэ байдаг. Мүн Польшын ажалшадай энэ талаар туйлаһан амжалтанууд социалис оронуудай химиин промышленность хүгжөөхэдэ ехээр нүлөөлнэ. Польшын химигүүд совет химиин индустри хүгжөөхэдэ нилээд ехэ хубита оруулаа гэжэ КПСС-эй ЦК-тай Пленум дээрэ элидхэл хэхэдээ Н. С. Хрущев тэмдэглээ һэн. Үйлэдбэриин талаар хамжан ажаллахада, эрдэм ухаанай талаар туйлаһан амжалтануудаа халан абалсахада Экономическа харилсан туһалалсалгын соведэй гүрэнүүдтэ ехэ ашаг туһатай. Жэшээнь, Освенцимэй комбинадай электролизна цехүүдэй барилга зохёолгодо бусад гүрэнүүдэй дүй дүршэл хэрэглэгдэжэ, 100 миллион гаран злотых мүнгэн алмагдаа.

Польшо пластмассануудые, элдэб янзын шэрэ болон эмэй промышленностиин зүйлнүүдые СССР-тэ эльгээдэг. Тархомински эм домой заводто хэгдэдэг эмэй зүйлнүүд манай орондо мэдээжэ болонхой. Дэлхэйн 50 оронуудта тус заводой эмүүд эльгээгдэдэг.

Польшо хадаа ээлжээндээ СССР болон бусад оронуудһаа бологон янзын химиин зүйлнүүдые худалдажа абадаг.

Виктор КУЗНЕЦОВ,
ТАСС-ай корр.

Варшава.

Польшын Арадай Республика нүүрһээр ехэ баян гүрэн юм. Мүнөө үедэ ороной баруун урда зүгтэ «Турув» гэжэ нүүрһэнэй уурхай ашаглалгада үгтэжэ байна. Зураг дээрэ: «Турув-II» гэжэ нүүрһэнэй уурхай харуулагдана. Мүнөө үедэ эндэһээ арадай ажахыда шухала хэрэгтэй 1 миллион тонно түлншэ абтадаг.

ЦАФ—ТАСС-ай фото.

ЮГОСЛАВИДА ШЭНЭ ЦЕХ АШАГЛАЛГАДА ҮГТӨӨ

Югославиин Сисак городой нефть болбосоруулдаг заводто түрүүшынхеэ тусхай сортын бензин үйлэдбэрилдэг шэнэ цех ашаглалгада үгтөө. Энэ цех жэл соо 20 мянган тонно тусхай сортын бензин гаргадаг болохо, энэнь урдань үйлэдбэрилэгдэдэгһөө гурба дахин ехэ юм.

(ТАСС).

ШЭНЭ ЮУМЭ ҮҮСХЭГШЭДЭЙ ҺУРГУУЛИ

Витковицы городой Клемент Готвальдын нэрэмжэтэ металлургическа комбинадта, мүн Тржинецдэхи металлургическа заводто совет металлург, шэнэ юумэ үүсхэгшэ Геннадий Барышниковай һургуули нээгдээ.

Хэдэн һарын саада тээ Серовой нэрэмжэтэ металлургическа комбинадай ахалагша мастер Геннадий Барышников (Украина) Чехословакиин предприятинуудаар аяншалха зуураа пеэшэнгэй оёор табихадаа, тэрэниие нягтаруулха түрүү аргатай өөһэдынгөө нүхэдүүдые танилсуулһан байгаа.

Чехословакиин олон булад шудхагшад совет металлургын түрүү арга тэрэ дороо хэрэглэжэ эхилһэн юм. Тэдэнэй үүсхэлээр Витковицы болон Тржинец городуудта байгуулагдаһан һургуулинуудта ороной бүхы предприятинуудһаа металлургнууд ерэжэ, түрүү аргатай танилсадаг юм.

Мүнөө үедэ Чехословакиин металлургическа заводуудта Геннадий Барышниковай үүсхэлые дэмжэгшэд олон болоо. Тэрэнэй түрүү арга хэрэглэжэ, нилээд ехэ гүрэнэй зөөри алмагдаа.

Илья Масленников,
ТАСС-ай корреспондент.

Прага.

Хоёр һарын туршада

Байкало-Сэлэнгын уһан замай техническэ участогай хүдэлмэришэд эдэ үдэрнүүдтэ судна, баржануудаа өөһэдынгөө хүсөөр заһабарилжа оронхой. Зунай тамаралгын үе болотор уһанай һаба гүнзэгырүүлхэ гурбан машина, долоон теплоход, 11 баржа өөһэдынгөө хүсөөр заһабарилха юм. Мүнөө теплоход, баржануудай команданууд өөһэд өөһэдынгөө машина, техникэ заһабарилхаар хүдэлмэришэдөө участок бүхэндэ хубаарилжа табинхай. Хүдэлмэришэдэй хэһэн, бүтээһэн ажалые тус участогай мэдээжэ мастер В. И. Теляков хёрхоор шалгажа, заабарилжа байдаг. Энээнэй хажуугаар урашуулай нарин гараар хэгдэһэн ажалые Н. А. Гармашев ударидана. Эдэнэрэй дундаһаа «Беркут», «Баклан», «Чибиз» теплоходуудай механигууд Шурыгин, Климов, Санкиров гэгшэд үндэр бүтээсэтэ ажалаараа шалгарна.

Январь, февраль һарануудта тус коллективэй хүдэлмэришэд бүхы суднануудаа заһабарилжа дүүргэхын тула хоорондоо мүрысэн ажаллажа байнхай.

Зураг дээрэ: (баруун гарһаа) дизелистнүүд Н. В. Шаныгин, С. И. Корнильцев гэгшэд судны деталь үзэжэ байна.

Д. Балданов.

Бишыхан зураглал

Мэргэн механик

Хоёр жэлэй урда һэн. Хэдэн һархагар хүбүүд Шаамбайн байшан соо ажалай һүүлээр суглараад, энэ тэрэ юумэ хөөрэлдэжэ, шатар табижа, доминоо сохижо, шалаха дээрээ оронхой, һуняагүйхэн һуутарнай хоёр хүн хөөрэлдэһөөр газаһаа орожо ерэбэ.

— Мэндээ, залуушуул!—гэжэ түрүүшынхинь енеэбхилэн, хүхюутэйгээр мэндэшэлбэ.

— Мэндэ-э, мэндэ... Эдэнэрнай хаанаһаа гулдирбаб, угайдхадаа хоюулан дахасалданхай. Кинодо хүнэй үсөөрхэдэ, өөһэдөө бэдэрээд гүйлдэдэг болобо хаяат?—гэжэ нэгэнэй шоглон татахадань, тэндэ һуугаашад эльгэ хатабад. Киномеханик Дондок миин байжа үгэнгүй, урдаһаань:

— Һүүзылдээд, дагдайлдаад үдэшэлэн ошохо гээбты. Үлүү гаража, үргөө булюудэһэн хүнииттнай үүдэндэш дүтэ табихагүйб,—гээдхихэдэнь:

— О-о, тиигэбэл болёоб, болёоб, хүлисэ намайгаа. Нээрээһээшье кино руу хүлөө гэшхэхээ болёо һаа, гайтайхан лэ гасалан гээшэ,—гэжэ гэмээ сагаалһан хүнэй маяг түһөө гаргаба. Тиигээд лэ тэдэ хоёрой бидэнтэй шатар табилдаад, гаража ябашаһан байгаа һаань, энээхэн зугаата хөөрэлдөөн мартагдажаш болохо һэн. Киномеханик Дондок, тэрэнэй туһалагша Кешэ юрэ ороогүй, баясуулмаар һонинтой бодол түрүүлмэ хэрэгээр ябаа бшуу. Юуб гэхэдэ, Дондок Цыдыпов ажалдаа шэнэ арга нэбтэрүүлжэ, совхозойнгоо ажалшадые олоор хабаадуулан, урданайхиһаа һайнаар киногоо гаргаха гэжэ шиидэһэн байгаа. Хэдэн зуун үрхэтэ айлаар ябажа, билет худалдахань хүшэршье һаа, зондо хүнгэн, аятай зохид ха юм. Теэд зонойл түлөө ажаллагдана бэшэ гү? Алиш тээһээнь һайса бодожо үзөөд, Дондок Цыдыповэй туһалагша хүбүүндээ дурадхахадань дэмжэбэ.

Тэрэ гэһэнһээ хойшо айлаар ябажа, киногой биледүүд худалдагдадаг болонхой.

Дондок үшөө жааханһаа оньһон техникэдэ абьяастай байжа, шофёрой, механигай һургуули дүүргэһэн юм.

—Шофёроороол хүдэлыш, ажалта үдэршье һайн олохо ха юмши, киномеханигаар яахагээ хүмши,—гэжэ гэртэхинэйнгээ хориходошье, өөрынхеэрөөл болоо.

Дондок арба гаран жэлдэ кино харуулжа, нилээд ехэ дүршэл олонхой. Тиигэбэшье һанаагаа амаржа ташаагаа туладаггүй, хэзээдэ шударгы, олониитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаададаг юм.

Дүрбэн жэлэй урда тээ. Шэбэртэ тосхондо шэнэ клуб баригдабашье, тэрэнь далан дутагдалтай (дээрээ шорой хаягдаагүй, муу пеэшэнтэй, үбэлэй сагта хүйтэн зүдэрүү байһан.

Нэн түрүүн нүхэр Цыдыповэй һаналаа хандуулжа, нютагай Соведэй сесси, парткомой суглаан дээрэ асуудал табиһанайнь ашаар дутагдалнууд усадхагдан, досоохи ханануудынь зураг, плакадуудаар шэмэглэгдэжэ, харахада һайхан болоо.

Жэл ерэхэ бүри кино хараха дуратайшуул олошорно. Заримдаа дура буляама картинануудай ерэмсээр, зуугаад гаран хүнэй һууха зайтай клуб соо багтаахаяа болишодог.

Яаха гээшэб? гэһэн асуудал Дондок Цыдыповые амар уулгадаггүй. Уужам һаруул таһалгануудтай, хэдэн зуун хүнииe багтаажа шадамаар клуб барюулаа һаамнай яаха юм гэжэ совхозой хүтэлбэрилэгшэдтэ дурадхал оруулаад, хамтын суглаан дээрэшье хэлэһэн байна.

Һаналанаа абажа, һарбайһандаа хүрэдэг Дондогой үнинэйнь хүсэл нёдондо зун бэелжэ, одоошье ордон сагаан клубай һуури табигдаад, намар орой болотор нилээд ажал хэгдээ. Энэ жэлэй ноябриин 7 болотор барилгань дүүргэгдэхээр хараалагдана.

Иигэжэ үнинэй механик Дондок Цыдыпов амжалтатай һайнаар ажаллана.

Ц. Һамажабай.

Бэшүүрэй совхоз.

Улам һайнаар, болбосон ёһоор

Худалдаа наймаанай талаар арад зониие улам һайнаар, болбосон ёһоор хангахын тулада Улаан-Үдэ хотын горпромторг 1963 ондо тусхай олон шэнэ магазинуудые нээһэн байна. Тэдэ магазинай заримаанинь гутал, хубсаһа, бүд гэхэ мэтые тус тустаа худалдана. Нээгдэһэн бүхы магазинуудта мүнөө үеын түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой. Гадна хуушан магазинууд үргэдхэгдэжэ, шэнэ ёһоор түхеэрэгдэһэн байна. Жэшээнь, 21-дэхи хубсаһанай, 28-дахи гуталай, амһартын магазинууд гоёор түхеэрэгдэбэ. Мүн ойро хаби байдаг зарим магазин холимог наймаатайгаар мэргэжүүлэгдээ.

Худалдан абагшадай эрилтэ бүри һайнаар хангахын зорилгоор эд бүд, хубсаһа, гутал, амһарта, мебель, галантерейнэ зүйл худалдаха выставкэ оло дахин эмхидхэгдэһэн байна. Выставкэнүүдэй һүүлээр худалдан абагшадай конференци эмхидхэгдээ.

Тэрэшэлэн магазинда ороггшод табяатай байһан эд бараа өөһэдөө шэлэн абаха аргатай болонхой. Хэрбээ өөһэдтэнь таатай бараанай магазинда байгаагүй һаань, худалдан абагшад наймаалагшадтай зүбшэдэг юм.

Горпромторгын магазинууд мебель, хубсаһа угаадаг машина, телевизор, холодильник болон бусад зүйл худалдан абагшадай гэртэнь абаашажа үгэдэг болонхой.

Шэнэ 1964 ондо городой 21-дэхи магазин эрэшүүлэй хубсаһа, универмаг—эхэнэрэй хубсаһа худалдадаг магазин болгогдохоор хараалагдана. Энэ жэлдэ республикымнай ниислэлэй Ленинэй нэрэмжэтэ гудамжада элдэб ангай арһаар оёһон хубсаһа, малгай гэхэ мэтын зүйл худалдаха магазин нээгдэхээр багсаагдана. Мүн хүүгэдэй хубсаһа худалдадаг магазин шэнэдхэгдэн түхеэрэгдэхэ түсэбтэй.

Городоймнай промторгын магазинууд байгша ондо синтетическэ болон бусад эд бүд абахаар хүлеэнэ.

Хилын саанаһаа

Президент Джонсоной конгресстэ эльгээһэн бэшэг

ВАШИНГТОН, январиин 9. (ТАСС). США-гай президент Линдон Джонсон оронойнгоо байдал тухай бэшэг үсэгэлдэр конгресстэ эльгээбэ.

Джон Фитцджеральд Кеннедиин ябуулжа байһан тон зүб түсэбүүд болон хараа бодол бэелүүлхые Джонсон уряалһан байна.

«Дайгүйгөөр амгалан байдал тогтонижоруулха гээшэ манай эсэсэй уг зорилго мүн»,—гэжэ тэрэ мэдүүлээ. «Зүүн болон баруун гүрэнүүдэй хоорондо үгэеэ ойлголсохо шэнэ аргануудые өөһэдынгөө союзнигуудтай хамта бэдэрхэ уялгатайбди.—гэжэ Джонсон үргэлжэлүүлэн хэлээ.—Аюулай гарабал, тэрээнһээ оттошье айнгүйгөөр тиимэ аргануудые бэдэрхэ ёһотойбди. Зүгөөр манай этигэл найдабариие бэхижүүлжэ шадаха, тэрэ доро хэн нэгэнэй аша хэрэгтэ ойро хүрэхөөр бэшэ шэнэ хэлсээнүүдые баталха гэжэ оролдоходоо энээнһээ бага бэшэ хүсэл зориг гаргаха уялгатайбди».

Холбоото Штадууд өөһэдынгөө сэрэгэй хүсэ шадал тэрэ хэбээрнь байлгаха, «эрхэ сүлөөгэй хэрэг хамгаалхаар» бэлэн байха ёһотой гэжэ президент мэдүүлээ.

Бидэнэр шэнэ алхам хэхэ ёһотойбди, бидэнэр Женевэдэ шэнэ дурадхалнуудые оруулхабди гээд буу зэбсэг хинан шалгаха, удаа дараалан тэрэниие үгы хэхэ тушаа энэ бэшэг соонь хэлэгдэнэ. Джонсон эдэ дурадхалнуудые бүри тодорхой болгоогүй.

«Хэлсээнэй үшөө баталагдаагүй байһан эрхэ байдалдашье хэрэгһээ үлүү буу зэбсэг барижа байха ёһогүйбди, үһэринги янзатай, мүн һабагүй ехэ гаргашатай боложо магад сэрэгэй хэтэрмэ ехэ хүсэ шадал байгуулхые оролдохо ёһогүйбди»,—гэжэ Джонсон үргэлжэлүүлэн хэлээ.

Иимэ уг зорилтые хүтэлбэри болгон, финансова энэ жэлдэ шанаржуулагдаһан уран үйлэдбэрилгые 25 процентээр хороохо, плутониин дүрбэн реактор болон ехэ удха шанаргүй сэрэгэй олон газарнуудые хааха хүсэлэнтэйбди гэжэ президент хэлээ.

Сэрэгэйнгээ хүсэ шадал һуларуулха гэжэ США огто һананагүй, харин энэ зорилгодо һомологдоһон мүнгэ зөөриеэ имагтал ашаг үрэ ехэтэйгээр таргашалхые оролдоно гэжэ Джонсон дахин, дахин онсолон тэмдэглэнэ.

Замбуулинай дайдые шэнжэлэлгэ улам саашадань үргэлжэлүүлхэ шухала гэжэ энэ бэшэг соогоо Джонсон онсолон тэмдэглэнэ. Холбоото Штадууд, арга боломжотой байгаа һаань, бусад оронуудтай харилсан ажаллажа гү, али хэрэгтэй болоод байгаа һаань, өөрөө энэ арбан жэлдэ хүниие һарада эльгээхын тулада эрид шууд хүсэлэл оролдолго гаргаха юм гэжэ Джонсон хэлээ.

США-гай дотоодын байдалда энэ бэшэг соо ехэ анхарал хандуулагдана. США-да үзэгдэдэг үгытэй ядуу байдалтай тэмсэхэ ниитэ, үргэн ехэ түсэб Джонсон дурадхаһан байна. США-гай улад зоной табанайнь нэгэ хуби үгытэй ядуу байдалда ажаһуудаг. Тэрэшэлэн ажалгүйдэлгэ, үндэһэ яһанай илгаа гаргалгатай тэмсэхэ үргэн ехэ түсэб энэ бэшэг соонь дурадхагдаа.

США-гай 1963—1964 онуудай финансова жэлдэ бэелүүлхэ гүрэнэй бюджедые нэгэ бага хороохо тухай Джонсон мүн лэ соносхоһон байна.

Шалтагааниинь—социальна эрхэ байдал

ВАШИНГТОН, январиин 8. (ТАСС). Сагаан байшан тусхай бүлэгэй элидхэл тунхаглаба. Энэ бүлэг хадаа Америкын залуушуулай бэе маха бадай хүгжэлтэ болон юрэнхы һуралсалай бэлэдхэл шалгахын тулада США-гай наһа бараһан президент Дж. Кеннедиин дурадхалаар үнгэрэгшэ жэлэй намар байгуулагдаһан юм. Энэ бүлэгтэ, тусхайлбал, ажалай министр Уиртц, обороной министр Макнамара, элүүрые хамгаалгын, гэгээрэлэй болон социальна тэдхэмжын министр Селебрезе гэгшэд оролсоно.

Иимэ бүлэг яахадаа байгуулагдаа гээшэб? Ушарынь гэбэл, 1962 ондо армида татагдаха байһан Америкын бүхы хүбүүдэй хахадыень бэе махабадайнгаа талаар һула бирагүйхэн һургуулитай байжа, армида абалгын комиссинуудаар гологдоһон байгаа.

Шалгалтын үрэ дүнгүүд һанаа зобоомоор байба. Америкын залуушуулай гурбанайнь нэгэ хуби сэрэгэй алба хэхэ гол эрилтэнүүдтэ харюусажа шадахагүй байгаа бшуу.

Армида татагдаха залуушуулай һула бэетэй, юрэнхы һуралсалай талаар өөдэгүйхэн бэлэдхэлтэй байһан ушар социальна эрхэ байдалай хойшолонгууд гэжэ энэ бүлэгэй хэһэн элидхэл сооһоо эли тодоор харагдана. Сэрэгэй алба хэжэ шадахагүй гэгдэһэн залуу хүнүүдэй олонхинь «муугаар табигдаһан һуралсалһаа болон медицинскэ хангалгын бирагүй хүдэлмэриһөө боложо хохидоо»,—гэжэ элидхэл соо тэмдэглэгдэнэ. Сэрэгэй албанда абтаагүй залуушуулай 40 процентнь оройдоол эхин һургуулида һураһан байха юм.

Миллион ажалгүйшүүл

РИМ, январиин 8. (ТАСС). Италиин эхин һургуулинуудай багшанарай 12 мянган тушаалнуудые эзэлхын тулада мүнөөдэр нээгдэһэн конкурсдо хабаадалсахаяа 120 мянган кандидадууд бэшүүлээ.

Тушаалнуудые эзэлхын тулада эмхидхэгдэдэг олон тоото конкурснуудай болохо бүри Италида иимэ байдал үзэгдэдэг юм. Нэгэ һууриие 10 бэшэ, харин 20, мүн 30-шье кандидадуудай буляалдаха ушар энээнһээ урда тээ үзэгдэгшэ һэн.

Энэшье ойлгосотой. Ажал бэдэрхэеэ хилын саана ажалшадай олоороо ошожошье байгаа һаань, мүнөө хүрэтэр Италиин миллион үлүүтэй хүн зон ажал хүдэлмэри оложо шадаагүй байһаар (Имагтал 1951 онһоо 1961 он хүрэтэр Италиин 2 миллион үлүүтэй ажалшад эхэ нютагһаа гаража ошоһон байна).

Латиин Америкын революциин зам гэрэлтүүлэгшэ

ГАВАНА, январиин 9. (ТАСС). «Боливиин бүхы арад зон Кубын социалис революциие тон халуунаар дэмжэнэ», — гэжэ Пренса Латина агентствын корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө Потоси городой университедэй ректор Абелардо Вильяпандо мэдүүлһэн байна.

Боливиин делегацида оролсожо, Кубын революциин илаһаар табан жэлэй ойе һайндэрлэлгэдэ Вильяпандо хабаадалсаһан байгаа. «Куба гээшэ Латиин Америкын революциин [illegible]жэхэ зам гэрэлтүүлдэг залуурша мүн» гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ.

ФКП-гэй зэргэнүүд олошорно

ПАРИЖ, январиин 8. (ТАСС). 1961 ондо болоһон XVI съездынгээ һүүлээр Франциин коммунис парти нилээд бэхижээ. Тэрэ хадаа 1961 онойхидо орходоо мүнөө 30 мянган хүнүүдээр олошорһон байна. Тэрэнэй ячейкэнүүдэй тоо 2200-гаар олошороо. Тиихэдээ тэдэнэй 1240-ниинь промышленна предприятинуудта байгуулагданхай гэжэ Франциин коммунис партиин ЦК-гай секретарь Жорж Марше «Юманите» газетэдэ мүнөөдэр бэшэнэ.

Баруун Берлиндэ баярай суглаан болобо

БАРУУН БЕРЛИН, январиин 9. (ТАСС). Германиин Нэгэдэмэл социалис партиин Баруун Берлиндэхи организаци Германиин компартиин байгуулагдаһаар 45 жэлэй ойе баяр ёһололой оршон байдалда тэмдэглэбэ. Энэ суглаан Шенеберг шадар болоһон байна. «Ноябриин революци ба КПГ-е байгуулга» гэһэн элидхэл СЕПГ-эй Баруун Берлиндэхи правлениин секретариадай гэшүүн К. Кништедт хээ.

ГВИНЕЙН РЕСПУБЛИКА. **Гвинейн барилгашад совет мэргэжэлтэдтэй хамта орондоо түрүүшын консервнэ заводой барилга дүүргэжэ байна. Зураг дээрэ: совет мэргэжэлтэн Гвинейн хүдэлмэришэдтэй хамта түхеэрэлгэнүүдые хабсаргана.**

ТАСС-ай фотохронико.

Капиталай орон-тамын зоболон

НЬЮ-ЙОРК, (ТАСС). Америкын Холбоото Штадуудта ажалгүйдэлгэ, илангаяа залуушуулай дунда ажалгүйдэлгэ хэтэрмэ ехэ болонхой. Энэ хадаа экономическа талаар шиидхэгдэхэ ёһотой түрүүшын ээлжээнэй асуудал болоо. США-гай ажалай министр Уиртцын мэдүүлһэнэй ёһоор, үнгэрэгшэ жэлэй турша соо залуушуулай дунда ажалгүйдэлгэ 5 процентээр ургаһан байна. Мүнөө үедэ 20-той болоһон, эды наһа гүйсөөгүй хүбүүд, басагадай 17 процентнь ажал хүдэлмэри оложо шадахаяа болишонхой.

Мүнөө США-да хамта дээрээ бүхы хүдэлмэришэдэй 5 процентнь ажалгүйшүүл болоно.

Ажалгүйдэлгын асуудал саашадаа үшөө орёо хүндэ болохо гэжэ Уиртц хэлээ. Энэ жэлдэ үшөө 1.600 мянган хүбүүд, басагад ажал хүдэлмэри бэдэрэгшэдэй дэлгүүртэ ерэхэ байха гэжэ тэрэ тэмдэглэнэ.

Шиидхэгдэшэгүй орёо асуудал

Гэхэтэй хамта үйлэдбэриин улам саашадаа оньһожоруулагдаха, автомадаар зэбсэглэгдэхэ тума ажалгүйшүүлэй тоо бүри олошорхо бшуу. Ушарынь гэхэдэ, энэ ушарта хүдэлмэришэд ажалһаа гаргагдаха баатай болоно ха юм.

США-да урдань ажалгүйдэлгэ хайшан гээд хороогдодог байгааб гэжэ хэлэхэ зуураа, Уиртц иигэжэ тэмдэглэбэ: энэ зуун жэлэй арбан жэл бүри нэгэн гээ һаа дайн болодог, үгы һаа промышленность хүгжэн дэбжэдэг байһан. Энэ арбан жэлдэ, бурхан үзэг, дайн болохогүй янзатай. Зүгөөр мүртэй промышленна хүгжэлтын болоогүй байһан ушар үшөө шиидхэгдээгүй асуудал зандаа үлэһөөр.

США-да забастовконууд болоһоор

НЬЮ-ЙОРК. Ажалай министерствын мэдээсэһэнэй ёһоор, 1963 ондо США-да 3.400 забастовко болоһон байна. Эдэ забастовконуудта 1.030.000 хүн зон хабаадалсаа.

(ТАСС).

Аяар хахад миллион шахуу гүйраншад

НЬЮ-ЙОРК, (ТАСС). Улаан хоолойгоо тэжээжэ шадахагүй, үгытэй ядуу боложо, өөдэгүйхэн тэдхэмжэ абадаг городой хүн зоной тоо энэ жэлдэ 10 процентээр олошоржо, 441 мянганда хүрэхэ гэжэ Нью-Йорк городой социальна тэдхэмжын таһагай комиссар Дампсон мэдүүлээ. Тэсэшэгүй үгытэй ядуу байдалһаа негрнүүд болон пуэрторикынхид тон ехээр зободог гэжэ Дампсон мэдэрһэн байна.

Америкэдэ хүнүүд мартагдашоо

НЬЮ-ЙОРК, (ТАСС). «Манай орон дотор оройдоо мартагдашаһан бүлэг эрхэтэд бии юм»—гэжэ «Юнайтед стейтс ньюс энд уорлд рипорт» журнал редакционно статья соогоо бэшэнэ. Мартагдашаһан эрхэтэдынь хэд гээшэб? Эдэнь Америкын индейцүүд болоно.

Америкэдэ ажаһуудаг хахад миллионһоо үлүү индейцүүдэй олонхинь мүнөө газааншалагдажа, тамын зоболон үзэжэ байдаг гээд журнал тэмдэглэнэ. Ажалгүйдэжэ тулюур туйлган болоһон 380 мянган индейцүүд «гэр байрын муугай муу углуу шанаагаар түлижэ байдаг. Тэдэнэй олонхинь яархан балгааһан, газар гэр соогуур зободог».

Америкын индейцүүдэй бүлэнэрэй олзонь хэлэшэгүй бага юм. Тиимэһээ тэдэнэр эдеэлхэ эгээл шухала хоолоо, хубсаһа хунараа халтад гэхэдээ хүшэхэрхэ аргагүйдэдэг. Нёдондо тэдэнэй олоһон олзо Америкын бүхы айл бүлэнэрэй дунда зэргээр олоһон олзоһоо дүрбэ дахин бага байгаа.

Зарим индейцүүд яаха аргагүй тулюур байдалда ороходоо ажал бэдэрхэеэ ондоо городуудта ошодог юм. Теэд мэргэжэлшьегүй, эрдэм һургуулишьегүй байһан дээрэһээ эдэ индейцүүд Америкын тоо томшоггүй олон ажалгүйшүүлые бүри олошоруулдаг байна.

Журналай статья соо баһа нэгэ иимэ тоо, баримтанууд дурдагдана. 1961 ондо индейцүүдэй 1000 нарай үхибүүд бүриин 43-ниинь үхэдэг байгаа. Уушханай ханяадаар индейцүүдэй үхэлгэ бүхы орон доторойхидо орходоо дүрбэ дахин ехэ.

Индейцүүдэй мүнөөнэй байдал энээнэй урда тээхи 100 жэлэйхидэ адли зандаа гэһэн тобшолол энэ журнал хэнэ.

Американска зэрхэг түримхээшүүлдэ, Урда Вьетнамай алууршадта эсэргүү хатуу шанга тэмсэлээ вьетнам арад зон үргэлжэлүүлһээр. Дайнай боложо байһан газарта партизанууд хүүргэнүүдые үгы хэдэг, дайсадай гарнизонуудта шанга добтолгонуудые хэдэг юм. Зураг дээрэ: Вьетнамай патриодууд дайсанай замыень хаажа, хүүргэ задалжа байна.

ВИА—ТАСС-ай фото.

Хаража һуухада урматай

Удхаар баян, хаража һуухада урматай гоё, һайн кинокартина хэндэ баяр баясхалан, омогорхол үзүүлдэггүй гээшэб?! Байгша оной январь һарада республикын хото, хүдөөгэй ажалшадта харуулагдахаар һонирхолтой кинокартинанууд абтаа.

Улаан-Үдэ городой «Прогресс», «Эрдэм», «Октябрь», кинотеатрнуудта, политическэ гэгээрэлэй байшангай, ЛВРЗ-гэй Культурын ордон болон бусад клубуудта уран һайханай шэнэ кинофильмнүүд харуулагдажа эхилэнхэй. Тэдэнэй дунда «Мосфильмын» киностудяар гаргагдаһан **«Мелодии Дунаевского», «Непридуманная история», «Человек, который сомневается»** гэһэн уран һайханай кинофильмнүүд бии. Энеэдэ зугаа элбэгтэй Грузи, Киргизиин киностудинуудай гаргаһан **«Куклы смеются», «Улица космонавтов»,** США-гай «Александр Корда-Юнайтед Артстс» киностудида гаргагдаһан **«Быть или не быть»** гэһэн кинокартинанууд харуулагдахань. Мүн Таллинай киностудиин **«Под одной крышей»,** ГДР-эй «ДЕФА» киностудида бэлдэжэ гаргагдаһан **«Шайка бритоголовых»,** уран һайханай фильмнүүдые гаргадаг Болгариин киностудида зохёогдоһон **«На тихом берегу»,** Мексикын «Чурубуско» киностудиин гаргаһан **«Карусель»** гэжэ уран һайханай фильмнүүд харуулагдахаар асарагданхай. Энээнһээ гадна үргэн экрантай кинотеатрнуудта харуулагдахаар **«О тех, кто украл Луну», «Суд сумасшедших», «Наследство казначея Стамбула»** гэһэн кинокартинанууд абтаба.

Хүдөөгэй механизаторнуудай бүхэсоюзна мүрысөөнэй түрүүшын илалтанууд

Ставрополиин хизаарай Георгиевскэ механизаторнуудай үүсхэлээр оронноймнай хүдөөгэй механизаторнууд хабарай хүдэлмэридэ техникэеэ амжалтатайгаар бэлэдхэхын түлөө дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ оролсонхой. Мүнөө ажалай түрүүшын илалтанууд туйлагдаа. Үнгэрэгшэ жэлэй дүрбэдэхи квартал соо тракторнуудые заһабарилха түсэбөө оронной колхоз, совхозууд 110 процент дүүргэһэн байна. Октябриин 1-һээ хойшо мастерскойнуудһаа элдэб хүсэтэй 404,6 мянган машинанууд заһабарилагдан гаргагдаа.

Хабарай хүдэлмэридэ плуг, культиватор, сеялкэнүүдые бэлдэхэ кварталай даалгабари мүн лэ үлүүлэн дүүргэгдэнхэй.

Георгиевскэ механизаторнууд тракторнууд болон бусад машинануудые намар, үбэлдөө заһабарилха түсэбөө шэнэ жэлэй урда тээхэнэ дүүргээ. Тэдэнэр апрелиин 1 хүдэтэр ургаса хураалгын техникые бэлэн болгохо гэжэ шиидэнхэй. Бүхэсоюзна мүрысөө үүсхэгшэдэй гайхамшагта ажал хэрэгүүд оронноймнай бүхы республика, хизаар болон областьнуудта дэмжэгдэжэ байнхай.

(ТАСС).

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, урда аймагуудаар бага зэргэ саһан орохо, һулахан һалхитай байха. Байгал шадарай аймагуудаар 8—13, урда аймагуудаар 13—18, хойто захын нютагуудаар 18—23, Улаан-Үдэдэ үглөөгүүр 23—28, үдэртоо 14—16 градус хүйтэн болохоор хүлеэгдэнэ.

Январиин 12—13-най үдэрнүүдтэ үүлэтэйшэг байха ба зарим нютагуудаар бага зэргэ саһан орохо.

Редакторай түлөө
Р. БИМБАЕВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00009. Зак. № 36